

QAFAS TA' KOMPETENZA FINANZJARJA GHAT- TFAL U Ż-ŻGHAŻAGH FL-UNJONI EWROPEA

Dikjarazzjoni ta' çahda ta' responsabbiltà

L-opinjoni jiet espressi hawnhekk huma dawk tal-awtur(i) biss u ma għandhomx jitqiesu bħala rappreżentattivi tal-pożizzjoni uffiċjali tal-Kummissjoni Ewropea jew tal-OECD.

Għall-OECD, din il-ħidma hija ppubblikata fir-responsabbiltà tas-Segretarju Ġenerali tal-OECD. L-opinjoni jiet espressi u l-argumenti użati hawnhekk mhux neċessarjament jirriflettu l-fehmiet uffiċjali tal-pajjiżi Membri tal-OECD.

L-ismijiet u r-rappreżentazzjoni tal-pajjiżi u t-territorji użati f'din il-pubblikazzjoni kongunta jsegwu l-prattika tal-OECD.

Dan id-dokument, kif ukoll kwalunkwe data u mappa inklużi fih huma mingħajr preġudizzju għall-istatus ta' jew is-sovranità fi kwalunkwe territorju, għad-delimitazzjoni tal-fruntieri u l-konfini internazzjonali u għall-isem ta' kwalunkwe territorju, belt jew żona.

Dikjarazzjonijiet ta' çahda ta' responsabbiltà territorjali speċifiċi applikabbli għall-OECD:

Nota mir-Repubblika tat-Turkija

L-informazzjoni f'dan id-dokument b'referenza għal "Ċipru" tirrigwarda l-parti tan-nofs inhar tal-gżira. Ma hemm ebda awtorità waħda li tirrappreżenta kemm il-poplu Tork kif ukoll dak Ċiprijott Grieg fuq il-gżira. It-Turkija tirrikonoxxi r-Repubblika Torka ta' Ċipru tat-Tramuntana (TRNC). Sakemm tinstab soluzzjoni dejjiema u ekwa fil-kuntest tan-Nazzjonijiet Uniti, it-Turkija għandha żżomm il-pożizzjoni tagħha dwar il-"kwistjoni ta' Ċipru".

Nota mill-Istati Membri kollha tal-Unjoni Ewropea tal-OECD u l-Unjoni Ewropea

Ir-Repubblika ta' Ċipru hija rikonoxxuta mill-membri kollha tan-Nazzjonijiet Uniti bl-eċċezzjoni tat-Turkija. L-informazzjoni f'dan id-dokument hija relatata maż-żona taħt il-kontroll effettiv tal-Gvern tar-Repubblika ta' Ċipru.

Jekk jogħġbok ikkwota din il-pubblikazzjoni bħala:

"European Union/OECD (2023), Financial competence framework for children and youth in the European Union"

[Edizzjoni PDF ISBN 978-92-68-07150-2 doi:10.2874/297346 EV-06-23-001-EN-N](#)

© Unjoni Ewropea / OECD, 2023

DRITTIJET

L-istampi kollha © I-Unjoni Ewropea, għajr:

Il-qoxra: © Visual Generation - stock.adobe.com

paġna 22: © Visual Generation - stock.adobe.com

paġna 29: © BoykoPictures - Envato Elements, Visual Generation - stock.adobe.com

paġna 37: © koctia - Envato Elements, Visual Generation - stock.adobe.com

paġna 41: © Visual Generation - stock.adobe.com

**NOTA TA' SPJEGAZZJONI LI TAKKUMPANJA L-QAFAS TA' KOMPETENZA FINANZJARJA
GHAT-TFAL U Ż-ŻGHAŻAGH FL-UNJONI EWROPEA**

WERREJ

1.	INTRODUZZJONI.....	5
1.1.	Il-kuntest u l-objettivi tal-qafas ta' kompetenza finanzjarja	5
1.1.1.	Proċess segwit għall-iżvilupp tal-qafas.....	6
1.1.2.	Il-passi li jmiss	7
1.2.	Għanijiet u kamp ta' applikazzjoni tal-qafas	7
1.2.1.	Għanijiet ġenerali.....	7
1.2.2.	Dimensjonijiet.....	8
1.2.3.	Gruppi ta' età	8
1.2.4.	Kuntesti	9
2.	IN-NAVIGAZZJONI TAL-QAFAS TA' KOMPETENZA FINANZJARJA	10
2.1.	L-istruttura tal-qafas: qasam tal-kontenut.....	10
2.1.1.	Qasam tal-kontenut 1: Flus u tranżazzjonijiet.....	10
2.1.2.	Qasam tal-kontenut 2: L-ippjanar u l-ġestjoni tal-finanzi.....	10
2.1.3.	Qasam tal-kontenut 3: Ir-riskju u l-gwadanji.....	11
2.1.4.	Qasam tal-kontenut 4: Xenarju finanzjarju.....	11
2.2.	Dimensjonijiet trażversali tal-qafas	12
2.2.1.	Kompetenzi dwar il-finanzi diġitali	12
2.2.2.	Kompetenzi dwar il-finanzi sostenibbli	12
2.2.3.	Kompetenzi taċ-ċittadinanza.....	13
2.2.4.	Kompetenzi intraprenditorjali	13
2.2.5.	Kompetenzi rilevanti meta wieħed isir adult	13
2.3.	Għodda għall-iffiltrar tal-kompetenzi	13
2.3.1.	<i>L-identifikazzjoni tal-kompetenzi relatati mal-għarfien, l-attitudnijiet u l-imġiba</i>	<i>14</i>
3.	ADOZZJONI TAL-QAFAS	14
ANNEX A	DIMENSIJONIJIET TAL-IMMAPPJAR: LISTA TA' VERBI.....	15
ANNEX B	GLOSSARJU	18
ANNEX C	LISTA TA' ISTITUZZJONIJIET LI JIPPARTEĊIPAW FIS-SOTTOGRUPP TAL-EDUKAZZJONI FINANZJARJA TAL-GRUPP TA' ESPERTI TAL-GVERN TAL-UE DWAR IS-SERVIZZI FINANZJARJI GHALL-KONSUMATUR (GOVERNMENT EXPERT GROUP ON RETAIL FINANCIAL SERVICES, GEGRFS)	20
	QASAM TAL-KONTENUT 1: FLUS U TRANŻAZZJONIJIET	22
	QASAM TAL-KONTENUT 2: IPPJANAR U ĠESTJONI TAL-FINANZI.....	27

QASAM TAL-KONTENUT 3: IR-RISKJU U L-GWADANJI	35
QASAM TAL-KONTENUT 4: XENARJU FINANZJARJU.....	38

1. Introduzzjoni

1.1. Il-kuntest u l-oġġettivi tal-qafas ta' kompetenza finanzjarja

Dan id-dokument jippreżenta l-qafas ta' kompetenza finanzjarja ('il-qafas') għat-tfal u ż-żgħażaġh fl-Unjoni Ewropea, żviluppata b'mod kongunt mill-Kummissjoni Ewropea u n-Network Internazzjonali tal-OECD dwar l-Edukazzjoni Finanzjarja (OECD/INFE)¹.

Il-Kummissjoni u l-OECD/INFE żviluppaw dan il-qafas fil-kuntest tal-Pjan ta' Azzjoni tal-Unjoni tas-Swieq Kapitali tal-2020^{2,3}, u fil-kuntest tal-programm ta' ħidma tal-OECD/INFE. Dan il-qafas isegwi l-pubblikazzjoni tal-qafas kongunt ta' kompetenza finanzjarja UE/OECD-INFE għall-adulti fl-Unjoni Ewropea, ippubblikat f'Jannar 2022⁴.

Illum il-ġurnata t-tfal għandhom aċċess għall-flus u jibdwew jużaw is-servizzi finanzjarji (diġitali) minn età żgħira⁵. Huma qed jikbru f'xenarju finanzjarju li qed jevolvi malajr li jfisser potenzjalment aktar opportunitajiet iżda wkoll aktar responsabbiltà individwali għad-deċiżjonijiet finanzjarji mill-ġenerazzjonijiet preċedenti. Min-naħa l-oħra, il-biċċa l-kbira tal-formazzjonijiet tad-drawwiet, inkluż id-drawwiet finanzjarji, isehhu f'età żgħira, u d-drawwiet finanzjarji ħżiena huma diffiċli biex jiġu kkorreġuti aktar tard fil-ħajja⁶. Sabiex jiġi żgurat li t-tfal ikunu jistgħu jilqgħu dawn l-isfidi u jkun jistgħu jiehdu ħsieb il-futur finanzjarju tagħhom stess, jenħtieġ li huma jiġu meġġjuna jifhmu kunċetti u prinċipji finanzjarji ewlenin u jibdwew jiżviluppaw attitudnijiet u mġiba finanzjarjament vijabbli.

Il-qafas għandu l-għan li jibni fehim komuni tal-kompetenzi tal-litteriżmu finanzjarju għat-tfal u ż-żgħażaġh f'etajiet differenti u fi stadji differenti tal-edukazzjoni formali tagħhom. Dan mistenni jiffacilita l-koordinazzjoni, it-tfassil u l-evalwazzjoni tal-politiki u l-azzjonijiet konkreti meħuda minn dawk li jfasslu l-politika nazzjonali u mill-partijiet ikkonċernati, inkluż il-prattikanti fl-edukazzjoni, li se jiffacilitaw il-kondiviżjoni tal-aħjar Prattiki u jagħmlu l-miżuri tal-litteriżmu finanzjarju aktar effettivi madwar l-UE. Pereżempju, il-qafas ikun:

- jappoġġa **l-iżvilupp, l-implimentazzjoni u r-reviżjoni tal-istrateġiji nazzjonali tal-litteriżmu finanzjarju**, li spiss jinkludu liż-żgħażaġh bħala waħda mill-udjenza fil-mira primarja tagħhom;

¹ <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-international-network-on-financial-education.htm>

² Unjoni tas-Swieq Kapitali għall-persuni u n-negozji - pjan ta' azzjoni ġdid, COM/2020/590 final, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/growth-and-investment/capital-markets-union/capital-markets-union-2020-action-plan_en

³ Riżultati tal-valutazzjoni tal-fattibbiltà għall-iżvilupp ta' qafas ta' kompetenza finanzjarja fl-UE https://ec.europa.eu/info/files/210408-report-financial-competence-framework_en

⁴ https://ec.europa.eu/info/publications/220111-financial-competence-framework_en. Għaddejja ħidma dwar l-appoġġ għall-adozzjoni tal-qafas f'politiki u inizjattivi konkreti.

⁵ OECD (2020), Riżultati ta' PISA 2018 (Volum IV): Are Students Smart about Money? PISA, OECD Publishing, Pariġi, <https://doi.org/10.1787/48ebd1ba-en>

⁶ David Whitebread u Sue Bingham, 'Habit Formation and Learning in Young Children', the Money Advice Service (2013): <https://mascdn.azureedge.net/cms/the-money-advice-service-habit-formation-and-learning-in-young-children-may2013.pdf>

- jappoġġa **l-integrazzjoni tal-elementi tal-litteriżmu finanzjarju fil-kurrikuli għall-iskola**, l-internships u t-taħriġ vokazzjonali;
- jappoġġa **l-iżvilupp ta' programmi speċifiċi ta' litteriżmu finanzjarju** u materjali ta' taġħlim għat-tfal u ż-żgħażaġħ li għandhom jiġu implimentati fl-iskola u f'kuntesti oħra, inkluż **it-tfassil ta' materjal tat-taġħlim u għodod edukattivi**, bħal korsijiet, kotba tal-iskola, loġħob tal-edukazzjoni finanzjarja li għandhom jiġu implimentati fl-iskola u kuntesti, filmati jew oħrajn;
- **jappoġġa l-valutazzjoni tal-livelli ta' litteriżmu finanzjarju u l-evalwazzjoni ta' inizjattivi ta' litteriżmu finanzjarju** billi jiffaċilita l-iżvilupp ta' valutazzjonijiet, sħarriġ u studji tal-impatt. Indikaturi fil-livell tal-pajjiżi u fl-UE kollha bbażati fuq dan il-qafas jistgħu jgħinu fil-valutazzjoni tal-effettività ta' inizjattivi ta' litteriżmu finanzjarju għat-tfal u ż-żgħażaġħ u jiffaċilitaw it-tqabbil bejn l-Istati Membri.

1.1.1. Proċess segwit għall-iżvilupp tal-qafas

Il-qafas jibni fuq għadd ta' oqfsa eżistenti, inkluż il-qafas kongunt ta' kompetenza finanzjarja tal-UE/OECD-INFE għall-adulti, il-Qafas ta' Kompetenzi Ewlenin tal-OECD/INFE dwar il-Litteriżmu Finanzjarju għaż-Żgħażaġħ,⁷ il-Qafas ta' Analizi u Valutazzjoni tal-Litteriżmu Finanzjarju tal-OECD PISA 2021⁸ kif ukoll oqfsa nazzjonali eżistenti dwar il-litteriżmu finanzjarju għat-tfal u ż-żgħażaġħ⁹.

Fuq il-bażi ta' dawn is-sorsi eżistenti, il-qafas gie żviluppat permezz ta' proċess kollaborattiv li involva s-Sottogrupp tal-Edukazzjoni Finanzjarja tal-Grupp ta' Esperti tal-Gvernijiet dwar is-Servizzi Finanzjarji għall-Konsumatur (Grupp ta' Esperti tal-Gvernijiet dwar is-Servizzi Finanzjarji għall-Konsumatur, GEGRFS) kif ukoll membri mill-UE tan-Network Internazzjonali tal-OECD dwar l-Edukazzjoni Finanzjarja (OECD/INFE). Delegati mill-Ministeri tal-Edukazzjoni u awtoritajiet nazzjonali oħra tal-edukazzjoni mill-Istati Membri ngħaqdu wkoll mal-grupp ta' esperti. Dan is-sottogrupp imkabbar tal-GEGRFS iltaqa' tmien darbiet bejn April 2022 u Lulju 2023 biex jiddiskuti u japprova l-qafas. Dan il-proċess ta' żvilupp kollaborattiv żgura li l-qafas jissodisfa l-ħtiġijiet ta' dawk li jfasslu l-politika tal-edukazzjoni finanzjarja madwar l-UE.

Il-qafas ibbenefika wkoll minn diskussjoni teknika ma' Prattikanti esperti (amministraturi, akkademiċi, għalliema, professjonisti tal-edukazzjoni) dwar l-użu u l-implimentazzjoni Prattika tal-qafas. B'mod speċifiku, ingabar feedback dwar il-kontenut tal-kompetenzi u l-faċilità tal-użu tal-qafas. Id-diskussjoni teknika pprovdiet suggerimenti utli biex id-dokument isir komprensiv f'termini ta' kontenut u faċli biex jiġi implimentat mill-prattikanti. Din id-diskussjoni teknika kkontribwiet ukoll għal xiri sfurzat bikri mill-prattikanti u għenet biex titwitta t-triq għall-adozzjoni futura mis-sjieda tal-prattikanti tal-bini.

Il-qafas gie approvat mill-GEGRFS u l-OECD/INFE f'Lulju 2023. .

⁷ OECD (2015), OECD/INFE Core competencies framework on financial literacy for youth: <https://www.oecd.org/finance/Core-Competencies-Framework-Youth.pdf>

⁸ PISA 2021 Financial Literacy Analytical and Assessment Framework: <https://www.oecd.org/pisa/sitedocument/PISA-2021-Financial-Literacy-Framework.pdf>

⁹ Eżempji ta' oqfsa bħal dawn jinkludu dawk mill-[Portugall](#), [l-Italja](#) u [n-Netherlands](#).

1.1.2. Il-passi li jmiss

F'kooperazzjoni mal-Istati Membri tal-UE, il-Kummissjoni u l-OECD/INFE se jibdedw jaħdmu fuq l-adozzjoni u l-użu tagħha minn tmien l-2023. L-adozzjoni u l-użu tal-qafas se jkunu volontarji, simili għall-approċċ meħud għall-qafas ta' kompetenza finanzjarja għall-adulti. Dawk li jfasslu l-politika nazzjonali, prattikanti (NGOs, istituzzjonijiet edukattivi, akkademiċi, u industrija) u partijiet ikkonċernati oħra jistgħu jikkunsidraw li jużaw il-qafas f'politiki konkreti u inizjattivi edukattivi. Il-Kummissjoni u l-OECD/INFE se jipprovdu appoġġ matul il-fażi ta' adozzjoni, pereżempju billi joffru pjattaforma għall-iskambju tal-aħjar prattiki u t-tagħlimiet meħuda fl-Istati Membri.

Is-suċċess tal-qafas se jiddependi fuq **l-abilità li jinbena fehim komuni tal-litteriżmu finanzjarju fost diversi partijiet ikkonċernati fl-Istati Membri tal-UE**, u fuq ir-rieda tagħhom li jużaw il-qafas u li jikkontribwixxu għall-effettività tal-politiki u l-inizjattivi tal-litteriżmu finanzjarju.

1.2. Għanijiet u kamp ta' applikazzjoni tal-qafas

Il-qafas gie żviluppat b'kunsiderazzjoni ta' sensiela ta' għanijiet ġenerali (ara t-Taqsima 1.2.1) relatati mal-objettiv aħħari li jittejjbu l-litteriżmu finanzjarju u l-benesseri finanzjarju tat-tfal u ż-żgħażaġh fl-UE, u biex jithejjew biex jieħdu deċiżjonijiet finanzjarji sodi bħala adulti. Il-qafas huwa strutturat skont il-gruppi tal-età (ara t-Taqsima 1.2.3), il-kuntesti (ara t-Taqsima 1.2.4) u l-oqsma tal-kontenut (ara t-Taqsima 2.1).

1.2.1. Għanijiet ġenerali

Fil-bidu tal-iżvilupp tal-qafas, ġew stabbiliti **erba' għanijiet ġenerali** relatati ma' tliet oqsma wesgħin, bħall-ġestjoni tal-flus, it-teħid ta' deċiżjonijiet finanzjarji u l-ambjent finanzjarju ġenerali u ekonomiku, li fih it-tfal jieħdu deċiżjonijiet issa, kif ukoll aktar tard fil-ħajja meta jsiru adulti.

B'mod aktar speċifiku, il-kompetenzi ġew żviluppati bl-għanijiet ġenerali li ġejjin li t-tfal u ż-żgħażaġh jiġu mghammra bl-għarfien, il-ħiliet, l-attitudnijiet u l-imġiba lejn:

- 1) **l-abilità li jimmaniġġaw il-flus b'mod effettiv fuq medda qasira u twila ta' żmien.** Dan l-għan huwa maħsub biex, pereżempju, jiżgura li t-tfal ikunu jafu kif u għaliex huwa importanti li l-flus jinhażnu b'mod sikur u li jkunu jistgħu jhejju baġit biex jimmaniġġaw l-infiq u l-introjtu fuq livell bażiku.
- 2) **l-abilità li jieħdu deċiżjonijiet finanzjarji sodi u infurmati, ikunu infurmati dwar il-konsegwenzi tagħhom u jkunu jafu fejn jistgħu jsibu l-għajnuna.** Dan l-għan jenfażizza l-importanza li t-tfal u ż-żgħażaġh jiġu mghammra bil-ħiliet biex jaġixxu b'mod responsabbli fir-rigward tal-flus, inkluża l-importanza li jitwarrab l-iffrankar ta' emergenza u li jkunu kunfidenti li jfittxu assistenza meta jkun meħtieġ.
- 3) **ikollhom fehim bażiku tax-xenarju ekonomiku u finanzjarju.** Dan l-għan huwa maħsub biex jiżgura li t-tfal u ż-żgħażaġh ikunu ġeneralment familjari mal-prodotti u s-servizzi finanzjarji ewlenin, u mar-rwol tal-korpi ewlenin fis-sistema ekonomika u finanzjarja (inkluż dawk li jappartjenu għall-aspetti tat-taxxa).
- 4) **ikunu ppreparati b'mod adegwat għall-aspetti ekonomiċi u finanzjarji tal-ħajja adulta.** Dan l-għan huwa maħsub biex jiżgura li t-tfal u ż-żgħażaġh ikollhom il-

litteriżmu finanzjarju biex jieħdu firxa wiesgħa ta' deċiżjonijiet finanzjarji personali rilevanti għall-ħajja adulta tagħhom.

Dawn l-għanijiet mexxew l-iżvilupp tal-kompetenzi u kienu ispirati mill-ħidma eżistenti tal-OECD/INFE dwar il-litteriżmu finanzjarju taż-żgħażaġħ, inkluża d-definizzjoni tal-litteriżmu finanzjarju użata fil-valutazzjoni tal-litteriżmu finanzjarju tal-OECD PISA¹⁰:

‘Il-litteriżmu finanzjarju huwa l-għarfien u l-fehim tal-kunċetti u r-riskji finanzjarji, kif ukoll il-ħiliet u l-attitudnijiet biex jiġi applikat tali għarfien u fehim sabiex jittieħdu deċiżjonijiet effettivi f’firxa ta’ kundestri finanzjarji, biex jittejjeb il-benesseri finanzjarju tal-individwi u tas-soċjetà, u biex tkun possibbli l-parteeċipazzjoni fil-ħajja ekonomika’

1.2.2. Dimensjonijiet

Il-qafas jidentifika l-kompetenzi l-aktar rilevanti fil-qasam tal-finanzi personali. B’mod simili għall-qafas għall-adulti, dan il-qafas iqis tliet dimensjonijiet li huma importanti biex jappoġġaw il-litteriżmu finanzjarju tul il-ħajja:

- **sensibilizzazzjoni, għarfien u fehim;**
- **ħiliet u imġiba;** kif ukoll
- **attitudnijiet.**

Huwa importanti li wieħed jinnota li dawn it-tliet dimensjonijiet mhumiex espliciti fl-istruttura tal-qafas, iżda huma identifikati permezz tal-verbi użati biex jinkwadraw il-kompetenzi u huma ttikkettati fl-għodda MS Excel (ara t-Taqsima 2.3.1 u l-Anness A). Fil-qari u l-applikazzjoni tal-qafas, jenħtieġ li jitqies li għal raġunijiet ta’ semplicità l-kompetenzi huma mmarkati biss bħala li jappartjenu għad-dimensjonijiet ta’ ‘għarfien’, ‘imġiba’, jew ‘attitudnijiet’, iżda li għal xi kompetenzi d-distinzjoni bejn l-għarfien, l-imġiba u l-attitudnijiet tista’ tkun imċajpra, jew li xi kompetenzi dwar l-għarfien jew l-imġiba jistgħu jikkontribwixxu wkoll għall-iżvilupp ta’ attitudnijiet fil-qasam tal-litteriżmu finanzjarju.

1.2.3. Gruppi ta’ età

Il-qafas iqis l-importanza li jiġu stabbiliti l-pedamenti għal-litteriżmu finanzjarju f’età żgħira: dan jistabbilixxi l-kompetenzi finanzjarji għat-tfal u ż-żgħażaġħ minn sitt snin. Madankollu, f’konformità mar-Rakkomandazzjoni tal-OECD tal-2020 dwar il-Litteriżmu Finanzjarju,¹¹ huwa rrikonoxxi ukoll li huwa importanti li jiġi żviluppat litteriżmu finanzjarju mill-aktar età bikrija possibbli, inkluż, fejn xieraq, għat-tfal iżgħar minn sitt snin.

Filwaqt li jirrikonoxxi li t-tfal huma grupp eteroġenju ħafna u li l-kompetenzi jenħtieġ li jkunu adatti għall-età, il-kompetenzi huma ppreżentati għal tliet gruppi ta’ età distinti:

- **bejn 6 snin u 10 snin**
- **bejn 11-il sena u l-15-il sena u**

¹⁰ PISA 2022 Financial Literacy Analytical and Assessment Framework: <https://www.oecd.org/pisa/sitedocument/PISA-2021-Financial-Literacy-Framework.pdf>

¹¹ Ir-Rakkomandazzjoni tal-OECD tal-Kunsill dwar il-Litteriżmu Finanzjarju (2020) <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461>

- bejn **16-il sena u 18-il sena**.

L-għażla tal-gruppi ta' età tirrifletti b'mod wiesa' l-progress tal-livelli tal-edukazzjoni madwar l-UE (minkejja li hemm speċifitàjiet nazzjonali) u tirrikonoxxi li t-tfal jiżviluppaw il-kompetenzi gradwalment maż-żmien. L-abilità tat-tfal li jiksbu l-għarfien, jiżviluppaw il-hiliet u jibnu l-motivazzjoni se tiddependi fuq l-età tagħhom. Fejn jidhlu ċerti sugġetti, it-tfal l-ewwel jista' jkollhom b'zonn jifhmu kunċetti finanzjarji u jiżviluppaw is-sett ta' hiliet it-tajjeb biex ikunu jistgħu juru mgħiba pożittiva meta jkunu akbar fl-età. Ċerti hiliet u mgħiba huma inizjalment limitati għal kument sempliċi u maż-żmien biss (jiġifieri skont l-età) isiru aktar sofistikati: it-tfal iridu jkunu kisbu l-kompetenzi rilevanti fi gruppi ta' età bikrija biex ikollhom ħakma ta' dawh fi gruppi ta' età akbar. Fil-qari u l-applikazzjoni tal-qafas, se jkun importanti li jitqies li l-kompetenzi fil-qafas jenħtieġ li jkunu maħsuba f'sens kumulattiv, li jfisser li l-kompetenzi ddikjarati għal gruppi ta' età iżgħar ser jibqgħu rilevanti għal tfal akbar fl-età, u li l-kompetenzi ddikjarati għal gruppi ta' età akbar jimplikaw li t-tfal għandhom kompetenzi b'ħakma minn kategoriji ta' età iżgħar. Sabiex jinżamm konċiż, il-qafas ma jinkludix il-progressjoni shiha tal-kompetenzi fost il-gruppi tal-etajiet u jiffoka biss fuq l-aktar kompetenzi importanti għal kull età.

1.2.4. Kuntesti

Il-kompetenzi ġew żviluppati bil-kuntesti speċifiċi rilevanti għat-tfal u ż-żgħażaġh f'moħħhom. B'mod aktar speċifiku, ġew ikkunsidrati l-oqsma ta' kument li ġejjin – ispirati mill-PISA 2022 Financial Literacy Analytical and Assessment Framework – ġew ikkunsidrati:

- **l-edukazzjoni u x-xogħol**, b'kont meħud li xi żgħażaġh huma involuti f'forom ta' xogħol bi hlas barra l-hinijiet tal-iskola, u li ż-żgħażaġh li jkunu qed joqorbu lejn tmiem l-edukazzjoni obbligatorja jridu jagħmlu għażliet rigward l-edukazzjoni, it-taħriġ u l-perkorsi tax-xogħol futuri tagħhom
- **id-dar u l-familja**, biex jittiehed kont li hafna deċiżjonijiet finanzjarji tat-tfal u ż-żgħażaġh jittiehdu fil-kument tal-familja u tal-finanzi tal-unitajiet domestiċi. Dan il-kument jirrifletti wkoll il-fatt li meta ż-żgħażaġh iħallu d-dar tal-familja tagħhom, jistgħu jibdew jgħixu f'akkomodazzjonijiet kondiviżi li mhumiex ibbażati fuq relazzjonijiet familjari.
- **individwu**, meta wiehed iqis li anki f'età żgħira jeħtieġ li jieħdu deċiżjonijiet finanzjarji għal ħtieġa jew benefiċċju personali, u li hafna riskji u responsabbiltajiet iridu jiġġarrbu mill-individwi. Dawn id-deċiżjonijiet jistgħu jkopru l-ħtiġijiet personali essenzjali, kif ukoll id-divertiment u r-rikreazzjoni, u jkopru wkoll l-importanza tal-protezzjoni tal-informazzjoni personali
- **soċjetali**, b'kont meħud tal-importanza tax-xenarju usa' li fih jittiehdu d-deċiżjonijiet u l-interrelazzjoni bejn id-deċiżjonijiet finanzjarji individwali, l-ambjent (pereż. fir-rigward tal-finanzi sostenibbli) u s-soċjetà kollha kemm hi (pereż. fir-rigward tal-hlas tat-taxxi)

Filwaqt li l-qafas ikopri l-oqsma kollha li huma rilevanti għat-teħid ta' deċiżjonijiet finanzjarji tat-tfal u taż-żgħażaġh fil-ħajja attwali u futura tagħhom, il-qafas jenfasizza wkoll il-kompetenzi f'oqsma li huma partikolarment rilevanti fix-xenarju finanzjarju attwali, bħad-digitalizzazzjoni, is-sostenibbiltà u l-intraprenditorija (ara t-Taqsima 2.2 għal aktar dettalji).

2. In-navigazzjoni tal-qafas ta' kompetenza finanzjarja

2.1. L-istruttura tal-qafas: qasam tal-kontenut

F'konformità mal-istruttura tal-qafas kongunt UE-OECD/INFE għall-adulti, il-kompetenzi f'dan il-qafas huma maqsuma f'erba' oqsma ta' kontenut: **(1) flus u tranzazzjonijiet, (2) ippjanar u ġestjoni tal-finanzi, (3) riskji u gwadanji, u (4) xenarju finanzjarju.** Dawn l-oqsma tal-kontenut imbagħad jinqasmu f'suġġetti (b'sottotema ddedikata waħda jew aktar għal kull suġġett).

2.1.1. Qasam tal-kontenut 1: Flus u tranzazzjonijiet

Dan il-qasam tal-kontenut ikopri wħud mill-aktar kompetenzi fundamentali dwar l-għarfien, l-attitudnijiet u l-imġiba relatati ma' (i) flus u muniti; (ii) introjtu; (iii) prezzijiet, xiri u pagamenti, u (iv) rekords u kuntratti finanzjarji.

Il-kompetenzi f'dan il-qasam jippermettu lit-tfal ikunu familjari mal-karatteristiċi ewlenin tal-flus, inkluż il-valur tagħhom, il-mod kif jistgħu jiġu skambjati għal oġġetti u servizzi u l-importanza li jinżamm rekord tal-baġit personali jew tal-familja.

B'mod aktar speċifiku, dan il-qasam tal-kontenut ikopri kompetenzi relatati mal-*form differenti* li jistgħu jieħdu l-flus u kif wieħed jista' *jahżinhom, jaċċessahom u jittrattahom.* Barra minn hekk, il-*kompetenzi relatati mal-introjtu* jkopru kompetenzi relatati mas-sorsi tal-introjtu u r-reżiljenza finanzjarja. Pereżempju, it-tfal jenħtieġ li jifhmu l-introjtu mistenni li jistgħu jaqilgħu u jqisu dan, meta jieħdu deċiżjonijiet dwar il-karriera futura tagħhom. Barra minn hekk, jenħtieġ li jkollhom il-fiduċja fihom infushom li jiddiskutu l-paga tagħhom f'intervisti għax-xogħol. Il-kompetenzi dwar *prezzijiet, xiri u pagamenti* huma relatati mal-iskambju ta' flus għal servizzi u prodotti, metodi ta' pagament u trasferimenti ta' flus. Dawn il-kompetenzi jenħtieġ li jhegġu lit-tfal ifittxu l-aħjar prezz għall-prodotti u s-servizzi u jikkunsidraw l-aktar metodu ta' pagament xieraq. Fl-aħħar nett, *il-kompetenzi dwar ir-rekords u l-kuntratti finanzjarji* jiffukaw fuq il-ħtieġa li jinżamm rekord tad-dokumenti u l-kuntratti finanzjarji.

2.1.2. Qasam tal-kontenut 2: L-ippjanar u l-ġestjoni tal-finanzi

Dan il-qasam tal-kontenut ikopri l-għarfien, il-ħiliet u l-attitudnijiet relatati (i) mal-ibbaġitjar/l-ippjanar; (ii) il-ġestjoni u l-ippjanar tal-introjtu u n-nefqa; (iii) it-tfaddil u l-investment; (iv) l-irtirar u l-pensjonijiet; u (v) l-kreditu. L-għan ewlieni ta' dan il-qasam tal-kontenut huwa li jiġu stabbiliti kompetenzi għall-ippjanar u l-ġestjoni tal-finanzi minn età bikrija.

Il-kompetenzi relatati *mal-ibbaġitjar u l-ippjanar*, bħat-tfassil ta' baġit u l-użu ta' għodod baġitarji, huma essenzjali biex jintlaħqu l-oġġettivi personali jew domestiċi fuq terminu qasir u twil. Il-kompetenzi dwar *il-ġestjoni u l-ippjanar tal-introjtu u l-infiq* huma relatati mal-abilità ta' persuna, minn età bikrija, li wieħed jimmonitorja u jimmaniġġa l-ispejjeż u l-introjtu ta' kuljum. Ippjanar finanzjarju tajjeb jeħtieġ thejjija għal flussi ta' flus irregolari - hila li ssir aktar rilevanti hekk kif it-tfal jikbru. Il-kompetenzi dwar l-ippjanar u l-ġestjoni tal-finanzi fuq terminu medju sa twil huma rilevanti wkoll fil-kuntest *tat-tfaddil u l-investment*, kif ukoll *l-irtirar u l-pensjonijiet*. Il-kompetenzi relatati mat-tfaddil jiffukaw fuq l-importanza li l-flus jitwarrbu (aktar milli l-infiq immedjament). Dan il-qasam tal-kontenut ikopri wkoll kompetenzi dwar l-elementi bażiċi tal-għażliet ta' investment u investment li għandhom it-tendenza li jkunu aktar rilevanti għall-*eqdem* grupp ta' età. Il-kompetenzi bażiċi relatati *mal-irtirar u l-pensjonijiet* huma maħsuba biex jistabbilixxu l-pedament għal imġiba pożittiva tal-irtirar u b'hekk ihejju lit-tfal għall-futur. Fl-aħħar nett, il-kompetenzi dwar *il-kreditu* jiffukaw fuq kuncetti bażiċi ta' teħid u għoti b'self għal tfal iżgħar, u fuq kompetenzi aktar avvanzati

(tipi differenti ta' kreditu, applikazzjoni ta' kreditu, tiftix ta' informazzjoni, konsegwenzi ta' inadempjenza fuq kreditu u r-riskju ta' dejn eċċessiv) għal tfal akbar fl-età.

2.1.3. Qasam tal-kontenut 3: Ir-riskju u l-gwadani

Dan il-qasam tal-kontenut ikopri l-għarfien, il-ħiliet u l-attitudnijiet relatati ma' (i) l-identifikazzjoni tar-riskji u l-benefiċċji; (ii) ir-relazzjoni bejn ir-riskju finanzjarju u l-gwadann; u (iii) l-assigurazzjoni u l-ġestjoni tar-riskju finanzjarju. It-tfal li jkunu kisbu dawn il-kompetenzi jenħtieġ li jkunu jistgħu jirrelataw ir-ritorni mar-riskju, u jidentifikaw u jimmitigaw ir-riskji, filwaqt li jieħdu deċiżjonijiet dwar il-finanzi personali.

Għal tfal iżgħar, il-kompetenzi huma limitati għal dawk relatati ma' kunċetti bażiċi ta' riskju u assicurazzjoni. Qed tingħata attenzjoni partikolari lill-kompetenzi (aktar avvanzati) għal tfal akbar fl-età relatati mar-riskju finanzjarju, ir-riskju tal-investment u l-kompromess, u modi biex jitnaqqas ir-riskju finanzjarju permezz tad-diversifikazzjoni.

2.1.4. Qasam tal-kontenut 4: Xenarju finanzjarju

Dan il-qasam tal-kontenut jirreferi b'mod aktar wiesa' għas-servizzi finanzjarji, u jkopri l-għarfien, il-ħiliet u l-attitudnijiet relatati ma' (i) prodotti, servizzi u fornituri finanzjarji; (ii) il-protezzjoni tal-konsumatur; (iii) id-drittijiet u r-responsabbiltajiet; (iv) Prattiki qarrieqa u frodi; (v) l-edukazzjoni finanzjarja, l-informazzjoni u l-pariri; (vi) it-taxxa u n-nefqa pubblika u (vii) l-influenzi esterni.

Ix-xenarju finanzjarju huwa fil-biċċa l-kbira msawwar *mill-prodotti, is-servizzi u l-fornituri finanzjarji disponibbli*. Minn età żgħira, it-tfal jenħtieġ li jkunu jistgħu jiddistingwu prodotti u fornituri sempliċi. It-tfal akbar fl-età jenħtieġ li jkunu infurmati dwar l-importanza li jitqabblu l-prodotti u s-servizzi u jkollhom il-fiduċja fih innifsu biex jixtru. Barra minn hekk, jenħtieġ li jkunu jistgħu jidentifikaw entitajiet mhux regolati u jkunu infurmati dwar l-obbligi tal-fornituri.

Il-kompetenzi relatati *mal-protezzjoni tal-konsumatur u d-drittijiet u r-responsabbiltajiet* għandhom jgħinu lit-tfal jinnavigaw fix-xenarju finanzjarju. Għat-tfal iżgħar fl-età, il-kisba tal-kompetenzi għandha tgħin biex ikunu infurmati dwar il-protezzjoni pprovduta mil-liġi u mill-fatt li għandhom responsabbiltajiet flimkien mad-drittijiet. It-tfal akbar fl-età jenħtieġ li jkunu infurmati dwar id-drittijiet u r-responsabbiltajiet aktar speċifiċi tal-konsumaturi tal-fornituri finanzjarji. Barra minn hekk, jenħtieġ li jkunu jistgħu jeżerċitaw id-drittijiet tagħhom, pereżempju billi jipprezentaw lment.

L-iscams u l-frodi qed isiru aktar prevalenti u jwasslu għal telf sinifikanti għall-konsumaturi. It-tfal jenħtieġ li jiksbu l-kompetenzi meħtieġa biex jinnavigaw ix-xenarju finanzjarju u jizguraw li l-benesseri finanzjarju tagħhom ma jiġix kompromess minn scams u frodi. Huma jenħtieġ li jkunu infurmati dwar it-tipi differenti ta' scams u frodi u jsiru viġilanti għal talbiet suspettużi. It-tfal iżgħar fl-età jenħtieġ li diġà jifhmu li huwa importanti li jittieħdu miżuri sempliċi ta' sigurtà online u t-tfal akbar fl-età jenħtieġ ukoll li jkunu jistgħu jieħdu l-passi meħtieġa meta jiġu kkonfrontati b'talba suspettuża (online) jew ikunu sfaw vittmi ta' frodi jew qerq.

Huwa importanti li t-tfal jiddependu fuq *edukazzjoni finanzjarja, informazzjoni finanzjarja u pariri* li huma affidabbli u, fejn possibbli, indipendenti. Il-qasam tal-kontenut ikopri l-abilità tat-tfal li jiksbu informazzjoni affidabbli u r-rwol tal-edukazzjoni finanzjarja. Iħares ukoll lejn meta u fejn tfittex parir finanzjarju.

It-taxxi u l-infiq pubbliku huma parti indispensabbli mix-xenarju finanzjarju, billi kulhadd se jkollu jittratta t-taxxi matul ħajtu. It-tfal żgħar jenħtieg li jsiru familjari ma' tipi differenti ta' taxxi u l-użu tagħhom, filwaqt li tfal akbar fl-età jenħtieg li jiżviluppaw fehim aktar fil-fond tas-sistema tat-taxxa u jkunu motivati biex iħallsu t-taxxi fil-ħin.

Fl-aħħar nett, il-kompetenzi dwar *l-influenzi esterni* jfittxu li jiżguraw li t-tfal ikunu infurmati li fatturi esterni jistgħu jinfluwenzaw it-tehid ta' deċiżjonijiet finanzjarji, iżda wkoll li d-deċiżjonijiet finanzjarji tagħhom jista' jkollhom impatt fuq is-soċjetà. B'mod partikolari, il-pressjoni mill-pari, il-preġudizzji komportamentali, ir-reklamar, u tipi oħra ta' pressjoni esterna huma rilevanti f'dan il-kuntest.

2.2. Dimensjonijiet trażversali tal-qafas

2.2.1. Kompetenzi dwar il-finanzi diġitali

It-teknoloġiji diġitali qed jiġu integrati dejjem aktar fil-ħajja ta' kuljum tan-nies u jintużaw ukoll b'mod aktar wiesa' fis-settur finanzjarju, bil-pandemija tal-COVID-19 taċcellera din ix-xejra. Il-prodotti u s-servizzi finanzjarji issa qed jiġu offruti dejjem aktar b'mod diġitali.

Ħafna ċittadini żgħażaġħ tal-UE jistgħu jitqiesu bħala diġitalment midħla, billi kibru fl-era tal-informazzjoni. Huma jistgħu jaċċessaw it-teknoloġiji diġitali faċilment u spiss ikollhom kompetenzi diġitali sodi. Madankollu, dawn il-ħiliet ma jimplikawx awtomatikament li huma wkoll litterati diġitalment finanzjarjament. Il-fiduċja żejda fihom infushom fis-servizzi finanzjarji diġitali tista' twassal għal deċiżjonijiet u eżiti finanzjarji ħżiena. Għalhekk, dan il-qafas jiddedika attenzjoni konsiderevoli għall-kompetenzi tal-finanzi diġitali. Dawn il-kompetenzi huma fformulati b'mod flessibbli biex jippermettu li jitqiesu l-iżviluppi futuri.

Il-kompetenzi tal-finanzi diġitali huma relatati mas-sensibilizzazzjoni u l-ħiliet fil-qasam tas-servizzi finanzjarji diġitali, inklużi l-assi diġitali, l-ghodod diġitali jew il-media diġitali li huma rilevanti għall-finanzi personali. Billi l-kompetenzi diġitali huma rilevanti fil-qafas kollu, dawn mhumiex miġbura f'taqsima separata. Minflok, dawn huma integrati fl-oqsma kollha tal-kontenut u enfasizzati bil-blu biex ikun aktar faċli li jiġu traċċati. Eżempji jinkludu kompetenzi relatati ma' metodi ta' pagament diġitali, kuncetti ta' finanzi diġitali (bħal ludifikazzjoni u kryptoassi), protezzjoni tad-*data* personali online, prodotti u servizzi finanzjarji diġitali, scams u frodi online, u riskji ċibernetiċi.

2.2.2. Kompetenzi dwar il-finanzi sostenibbli

Il-konsumaturi qed jagħtu dejjem aktar attenzjoni lill-kunsiderazzjonijiet ta' sostenibbiltà fil-ħajja tagħhom ta' kuljum, inklużi d-deċiżjonijiet tagħhom dwar il-finanzi personali. Fl-UE żdiedu l-prodotti u s-servizzi finanzjarji sostenibbli, u l-leġiżlazzjoni tal-UE relatata mal-finanzjament sostenibbli qed tiġi żviluppata b'pass mgħaġġel. Dawn joffru opportunitajiet għall-individwi biex jallinjaw id-deċiżjonijiet finanzjarji mal-preferenzi ta' sostenibbiltà tagħhom.

B'kuntrast mal-qafas għall-adulti, il-qafas għat-tfal jinkludi biss kompetenzi bażiċi relatati mal-finanzi sostenibbli, minħabba l-kumplexità relattiva tiegħu. It-tfal jenħtieg li, pereżempju, ikunu jistgħu jifhmu kif l-imġiba tax-xiri taffettwa l-ambjent u kif l-aspetti tas-sostenibbiltà (ambjentali, soċjali u ta' governanza) huma relatati ma' kwistjonijiet finanzjarji.

B'mod simili għall-kompetenzi diġitali, il-kompetenzi sostenibbli huma inkorporati orizzontalment fl-erba' oqsma tal-kontenut u huma enfasizzati bl-aħdar biex ikun faċli li jiġu ttraċċati.

2.2.3. Kompetenzi taċ-ċittadinanza

Dan il-qafas jenfasizza wkoll (bl-oranġjo) il-kompetenzi finanzjarji li jistgħu jrawmu sens ta' komunità u jinkoraġġixxu mgħiba finanzjarja ċivikament responsabbli. Eżempji jinkludu l-fehim ta' għaliex l-istat jiġbor it-taxxi jew għaliex l-għoti ta' flus huwa differenti mis-self ta' flus.

2.2.4. Kompetenzi intraprenditorjali

Il-qafas ta' Kompetenza Intraprenditorjali tal-UE jiddefinixxi l-intraprenditorija bħala sens ta' inizjattiva u l-kapaċità li l-ideat jissarrfu f'azzjoni, ideat li jiġġeneraw valur għal xi hadd ieħor għajr għal rasu¹². Is-sens ta' inizjattiva u intraprenditorija huwa kompetenza ewlenija trasversali, li kull ċittadin jeħtieġ għas-sodisfazzjon u l-iżvilupp personali, iċ-ċittadinanza attiva, l-inklużjoni soċjali, u l-impjieg fis-soċjetà tal-għarfien.

Bl-inklużjoni tal-kompetenzi intraprenditorjali f'dan il-qafas (enfażizzati fir-roża), it-tfal jistgħu jiżviluppaw il-mentalità intraprenditorjali biex jibdli l-ideat fi proġetti kummerċjali konkreti jew proġetti b'impatt soċjali jew ambjentali¹³. Eżempji jinkludu l-fiduċja fih innifsu fil-ġestjoni ta' tranżazzjonijiet sempliċi f'intrapriża u li wieħed ikun motivat biex jitgħallem dwar kif il-politiki fiskali jistgħu jappoġġaw l-intraprenditorija. Il-kompetenzi intraprenditorjali huma enfasizzati fir-roża fil-qafas.

2.2.5. Kompetenzi rilevanti meta wieħed isir adult

L-ghodda Excel żviluppata biex tinnaviga l-qafas (ara t-taqsima li ġejja) tippermetti lill-prattikanti jidentifikaw l-aktar kompetenzi rilevanti għall-individwi hekk kif javviċinaw il-ħajja adulta, li tipikament hija assoċjata mal-ilħuq tal-età legali tal-adulti jew mat-tlestija tal-edukazzjoni obbligatorja (mhux enfasizzata fil-verżjoni tat-test tal-qafas). Billi l-età legali jew l-età għall-attenzenza obbligatorja fl-iskola tista' tvarja bejn l-Istati Membri, jistgħu jkunu meħtieġa adattamenti meta t-tikketta tiġi applikata fi Stat Membru speċifiku. Eżempji jinkludu, fost l-oħrajn, kompetenzi relatati ma' suġġetti bħal kuntratti finanzjarji, edukazzjoni futura jew għażliet ta' karriera, il-ħlas ta' taxxi, irrispettivament mill-grupp ta' età li għalih tiġi żviluppata l-kompetenza.

2.3. Għodda għall-iffiltrar tal-kompetenzi

Dawk li jfasslu l-politika, l-għalliema u l-prattikanti tal-edukazzjoni jista' jkollhom bżonn jidentifikaw għażla ta' kompetenzi biex jadattaw il-kontenut għall-ħtiġijiet speċifiċi tal-udjenza fil-mira tagħhom. Il-qafas huwa stabbilit biex ikun komprensiv biex jaqdi grupp kbir ta' utenti possibbli iżda jista' faċilment jiġi kkonvertit għal inizjattivi aktar iffukati.

¹² Il-qafas Ewropew ta' Kompetenza Intraprenditorjali (EntreComp), <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=mt>

¹³ Innota li l-kompetenzi intraprenditorjali għall-adulti huma inklużi f'qafas separat tal-UE, EntreComp, u għalhekk mhumiex ikkunsidrati fil-qafas ta' kompetenza finanzjarja għall-adulti. L-OECD/INFE żviluppaw ukoll [Core Competencies Framework on financial literacy for Micro, Small and Medium-sized Enterprises \(MSMEs\)](#)

Pereżempju, l-utenti futuri tal-qafas jistgħu faċilment jagħżlu kompetenzi rilevanti għal wieħed mit-tliet gruppi ta' età. Il-qafas jista' jiġi adattat ukoll biex jiġu estratti kompetenzi li huma speċifikament rilevanti għal ċerti suġġetti, bħall-ippjanar jew it-tfaddil.

Simili għall-qafas għall-adulti, għet żviluppata bażi tad-*data* Excel biex tagħmilha aktar faċli għall-utenti biex jibbrawżjaw u jiffiltraw il-kompetenzi. Il-kompetenzi jistgħu jiġu ffiltrati, fuq il-bażi ta' qasam tematiku, jew tul it-tliet dimensjonijiet (sensibilizzazzjoni/għarfien/fehim, hila/imġiba jew attitudnijiet). Barra minn hekk, jintużaw tikketti differenti biex jiġu mmarkati l-kompetenzi tal-finanzi diġitali, il-kompetenzi tal-finanzi sostenibbli, il-kompetenzi soċjali, il-kompetenzi intraprenditorjali, u l-kompetenzi rilevanti għat-tfal li jilhqqu l-età legali tal-adulti jew jispiċċaw l-attendenza obbligatorja tal-iskola. Fil-futur, jistgħu jiġu kkunsidrati tikketti addizzjonali, filwaqt li l-utenti huma mistiedna jistabbilixxu tikketti addizzjonali biex jaġġustaw il-qafas għall-htigijiet tagħhom.

2.3.1. L-identifikazzjoni tal-kompetenzi relatati mal-għarfien, l-attitudnijiet u l-imġiba

Biex tiġi ssimplifikata l-istruttura tal-qafas meta mqabbla mal-qafas għall-adulti, it-tliet dimensjonijiet tal-għarfien, l-attitudnijiet u l-imġiba mhumiex espliciti f'dan il-qafas.

Minflok, huwa possibbli li jiġu identifikati l-kompetenzi relatati mal-għarfien, l-attitudnijiet u l-imġiba permezz tat-tags fl-għodda Excel jew permezz tal-lista ta' verbi li jappartjenu għall-għarfien, l-attitudnijiet u l-imġiba, kif deskritt hawn fuq u stabbilit fl-Anness A.

3. Adozzjoni tal-qafas

L-adozzjoni u l-użu tal-qafas huma volontarji, iżda tqiesu diversi miżuri biex jappoġġaw l-adozzjoni. Il-Kummissjoni u l-OECD/INFE se jkomplu jipprovdu appoġġ matul il-fażi ta' adozzjoni li se tibda lejn l-aħħar tal-2023. Dawn se joffru pjattaforma għal dawk li jfasslu l-politika u għall-partijiet ikkonċernati biex jiskambjaw l-aħjar prattiki u t-tagħlimiet meħuda u **jstimulaw skambju fost l-Istati Membri u l-partijiet ikkonċernati** biex jappoġġaw l-implimentazzjoni tal-qafas.

Annex A **Dimensjonijiet** **tal-immappjar:** **Lista ta' Verbi**

Fit-thejjija tal-qafas, intużaw verbi differenti biex kull kompetenza tiġi assenjata lil waħda mit-tliet dimensjonijiet li matulhom ġew żviluppati l-kompetenzi: (i) għarfien/sensibilizzazzjoni/fehim, (ii) ħiliet/imġiba u (iii) attitudnijiet. Id-dimensjoni ta' kull kompetenza tista' tiġi identifikata billi jiġi ċcekkjat il-verb fil-lista ta' hawn taħt (NB: id-dimensjonijiet jiġu ttikkettati separatament fl-ghodda Excel).

Pereżempju, il-kompetenzi li jibdew bil-verbi bħal '(huwa) infurmat li' u 'jaf' huma kkunsidrati taħt 'Għarfien, Sensibilizzazzjoni u Fehim', filwaqt li l-kompetenzi li jibdew b'verbi bħal 'isemmi' u 'jevalwa' huma kkunsidrati taħt 'Ħiliet u Mġiba'. Il-kompetenzi fid-dimensjoni tal-"Attitudnijiet" huma identifikati permezz tal-użu ta', pereżempju, '(huwa) fiduċjuż fih innifsu li' jew '(huwa) motivat biex'.

Meta l-verb modali 'jista' jippreċedi verb ta' azzjoni, dan isir biex jintwera li l-kompetenza teħtieġ il-kapaċità li turi ħila jew imġiba *jekk ikun meħtieġ jew applikabbli* minflok ma persuna tintalab turi din il-ħila jew din l-imġiba fil-pożizzjoni tagħha stess, sabiex titqies bħala finanzjarjament litterata. Pereżempju, il-kompetenza 63 tirreferi għal: '[Jista' juża metodi diġitali biex iħallas għal oġġett/servizz jew jittrasferixxi l-flus b'mod sikur \(bħal bit-telefown\)](#)'. F'dan il-każ, persuna finanzjarjament litterata jenħtieġ li jkollha l-abilità li tuża metodi ta' pagament diġitali *jekk ikun meħtieġ* iżda ma tkunx meħtieġa li tużahomsabiex titqies bħala finanzjarjament litterata.

Fil-qari u l-applikazzjoni tal-qafas, jenħtieġ li jitqies li għal raġunijiet ta' semplicità l-kompetenzi huma mmarkati biss bħala li jappartjenu għad-dimensjonijiet ta' 'għarfien', 'imġiba, jew 'attitudnijiet', iżda li għal xi kompetenzi d-distinzjoni bejn l-għarfien, l-imġiba u l-attitudnijiet tista' tkun imċajpra, jew li xi kompetenzi dwar l-għarfien jew l-imġiba jistgħu jikkontribwixxu wkoll għall-iżvilupp ta' attitudnijiet fil-qasam tal-litteriżmu finanzjarju.

Għarfien, Sensibilizzazzjoni u Fehim	Ħiliet u Mġiba	Attitudnijiet
---	-----------------------	----------------------

<ul style="list-style-type: none"> • (Huwa) infurmat li • Jagħmel sens minn (kuncett) • Jaf • Jirrealizza • Jagħraf • Jirrelata • Jifhem 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaçcessa • Janalizza • Japprezza • Jikkalkula • Jiçčekkja • Jagħżel • Iqabbel • Ilesti • Jikkunsidra • Jiddeskriwi • Jiżviluppa • Jagħmel differenza • Jiddistingwi • Ifassal • Jevalwa • Jiskambja • Jeżercita • Jispjega • Isib • Jagħti eżempji • Jidentifika • Isaqsi • Jinvesti • Jlenka • Jagħmel • Isegwi • Isemmi • Iħallas • Jipprijoritizza • Jipprotegi • Ipogġi • Inaqqs • Jitlob 	<ul style="list-style-type: none"> • (Huwa) fiduċjuż fih innifsu li • (Huwa) kawt li • (Huwa) Motivati li (Huwa) lest li
---	---	---

	<ul style="list-style-type: none">• Jirrezisti• Iġemma• Ifittex li• Jibda (jippjana)• Iqis• Jaħseb• Juża	
--	--	--

Annex B Glossarju

Dawn id-definizzjonijiet huma stabbiliti fl-atti legali eżistenti tal-UE, jibnu fuq id-definizzjonijiet jew id-dispożizzjonijiet rilevanti fl-atti legali eżistenti tal-UE, jew huma bbażati fuq strumenti ta' politika u fuq pubblikazzjonijiet tal-OECD rikonoxxuti globalment. F'xi każijiet, dawn id-definizzjonijiet tqassru jew ġew issimplifikati. Fil-każijiet fejn id-definizzjonijiet ikunu tqassru, ġew issimplifikati jew introdotti biss għall-finijiet ta' dan id-dokument, dawn ma jikkostitwixxux definizzjoni legali stabbilita.

It-termini u l-espressjonijiet definiti f'dan il-glossarju huma enfażizzati bil-korsiv fit-test tal-qafas.

- **Kriptoassi:** rappreżentazzjoni diġitali ta' valur jew ta' drittijiet li jistgħu jiġu ttrasferiti u mażżuna elettronikament, bl-użu ta' teknoloġija ta' registru distribwit jew teknoloġija simili (2020/0265 (COD), *Proposta għal Regolament dwar is-Swieq fil-Kriptoassi*)
- **Litteriżmu finanzjarju:** taħlita ta' sensibilizzazzjoni finanzjarja, ta' għarfien, ta' hliet, ta' attitudnijiet u ta' mgħbiet neċessarja sabiex jittiehdu deċiżjonijiet finanzjarji sodi u fl-aħħar mill-aħħar jinkiseb benessri finanzjarju individwali (*Ir-Rakkomandazzjoni tal-Kunsill tal-OECD dwar il-Litteriżmu Finanzjarju, id-29 ta' Ottubru 2020*)
- **Edukazzjoni finanzjarja:** il-proċess li bih il-konsumaturi/l-investituri finanzjarji jtejbu l-fehim tagħhom tal-prodotti, tal-kunċetti u tar-riskji finanzjarji u, permezz ta' informazzjoni, struzzjoni u/jew pariri oġġettivi, jiżviluppaw il-hliet u l-fiduċja fihom infushom biex isiru jagħrfu aktar ir-riskji u l-opportunitajiet finanzjarji, biex jagħmlu għażliet infurmati, biex ikunu jafu fejn għandhom ifittxu l-għajnuna, u biex jieħdu azzjonijiet effettivi oħrajn biex itejbu l-benessri finanzjarju tagħhom (*Prinċipji ta' Livell Għoli tal-OECD/INFE dwar Strategiji Nazzjonali għall-Edukazzjoni Finanzjarja, approvati mill-Mexxejja tal-G20 fl-2012*)
- **Reżiljenza finanzjarja:** l-abilità tal-individwi jew tal-unitajiet domestiċi li jirreżistu, jiffaċċjaw u jirkupraw minn xokkijiet negattivi b'konsegwenzi finanzjarji (*Rapport tal-G20/OECD-INFE 2021 dwar l-Appoġġ għar-Reżiljenza u t-Trasformazzjoni Finanzjarja permezz tal-Litteriżmu Finanzjarju Diġitali*)
- **Benesseri finanzjarju:** Il-benesseri finanzjarju individwali jista' jitqies li huwa fil-kontroll, iħossu sigur, li jkollu l-libertà u li jkun reżiljenti dwar il-finanzi attwali u futuri tiegħu stess, fuq il-baži ta' fatturi oġġettivi u soġġettivi, u b'kont meħud tal-fatturi kuntestwali individwali u aggregati (*definizzjoni operattiva tal-OECD/INFE minn Lulju 2023*).
- **Ludifikazzjoni:** l-applikazzjoni ta' elementi tipiċi tal-logħob (pereż. punteġġ tal-punti, kompetizzjoni ma' oħrajn, regoli tal-logħob) għal oqsma oħra ta' attività, tipikament bħala teknika ta' kummerċjalizzazzjoni online biex jithegġeg l-involvement ma' prodott jew servizz
- **Greenwashing:** il-prattika li jinkiseb vantaġġ kompetittiv ingust billi prodott finanzjarju jiġi kkummerċjalizzat bħala li ma jagħmilx ħsara lill-ambjent, meta ma jkunux ġew issodisfati standards ambjentali bażiċi (fuq il-baži tad-dispożizzjonijiet tar-

Regolament (UE) 2020/852 dwar l-istabbiliment ta' qafas biex jiġi ffaċilitat l-investment sostenibbli

- **Imparzzjali:** Għall-finijiet ta' dan id-dokument, 'imparzzjali' għandha tinftiehem bħala imparzzjali u hielsa minn kwalunkwe kunflitt ta' interess. Kun af li din ma hijiex definizzjoni legali tal-UE.
- **Pariri indipendenti dwar l-investment** (jew pariri finanzjarji indipendenti għall-finijiet ta' dan il-qafas): pariri li ditta tal-investment tipprovdi lil klijent fuq bażi indipendenti u fejn din id-ditta tal-investment tikkonforma ma' għadd ta' rekwiżiti, b'mod partikolari fuq firxa suffiċjenti ta' strumenti finanzjarji disponibbli, kif ukoll restrizzjonijiet fuq it-tariffi, fuq il-kummissjonijiet jew fuq kwalunkwe benefiċċju monetarju jew mhux monetarju mħallas jew ipprovdut minn kwalunkwe terza persuna fir-rigward tal-forniment tas-servizz lil klijent (fuq il-bażi tad-dispożizzjonijiet *fid-Direttiva 2014/65/UE dwar is-swieq fl-istrumenti finanzjarji*)
- **Kont ta' pagament b'karatteristiċi bażiċi:** kont ta' pagament li jippermetti lill-konsumaturi jwettqu ċerti tranżazzjonijiet, bħal tal-anqas id-depożitar ta' fondi, il-prelevament ta' flus u l-eżekuzzjoni u r-riċevuta ta' tranżazzjonijiet ta' pagament lil u minn terzi persuni, inkluża l-eżekuzzjoni ta' trasferimenti ta' kreditu (fuq il-bażi tad-dispożizzjonijiet *fid-Direttiva 2014/92/UE dwar il-komparabbiltà tat-tariffi relatati mal-kontijiet tal-ħlas, il-bdil tal-kontijiet tal-ħlas u l-aċċess għal kontijiet tal-ħlas b'karatteristiċi bażiċi*)
- **Data personali:** tfisser l-informazzjoni kollha dwar persuna fiżika identifikata jew identifikabbli ("suġġett tad-data"); persuna fiżika identifikabbli hija persuna li tista' tiġi identifikata, direttament jew indirettament, b'mod partikolari b'referenza għal identifikatur bħal isem, numru ta' identifikazzjoni, data dwar il-post, identifikatur online jew għal fattur wiehed jew aktar speċifiċi għall-fatturi fiżiċi, fiżjoloġiċi, ġenetiċi, mentali, ekonomiċi, identità kulturali jew soċjali ta' dik il-persuna fiżika (*ir-Regolament (UE) 2016/679 dwar il-protezzjoni tal-persuni fiżiċi fir-rigward tal-ipproċessar ta' data personali u dwar il-moviment liberu ta' tali data*)
- **Investiment sostenibbli:** investiment f'attività ekonomika li tikkontribwixxi għal objettiv ambjentali, jew investiment f'attività ekonomika li tikkontribwixxi għal objettiv soċjali, jew investiment fil-kapital uman jew f'komunitajiet ekonomikament jew soċjalment żvantaġġati, dment li tali investimenti ma jagħmlux ħsara sinifikanti lil kwalunkwe wiehed minn dawk l-objettivi u li d-destinatarji ta' investiment isegwu prattiki ta' governanza tajba (fuq il-bażi tad-definizzjoni fir-*Regolament 2019/2088 dwar divulgazzjonijiet relatati mas-sostenibbiltà fis-settur tas-servizzi finanzjarji*)

Annex C

Lista ta' istituzzjonijiet li jippartecipaw fis-Sottogrupp tal-Edukazzjoni Finanzjarja tal-Grupp ta' Esperti tal-Gvern tal-UE dwar is-Servizzi Finanzjarji għall-Konsumatur (Government Expert Group on Retail Financial Services, GEGRFS)

STAT	Istituzzjoni
AT	Il-Bank Ċentrali
AT	Il-Ministeru Federali tal-Edukazzjoni, ix-Xjenza u r-Riċerka
AT	Il-Ministeru Federali tal-Finanzi
BE	L-awtorità tass-Servizzi u s-Swieq Finanzjarji
BG	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni u x-Xjenza
BG	Il-Ministeru tal-Finanzi
CY	Il-Bank Ċentrali ta' Ċipru
CY	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni, il-Kultura, l-Isport u ż-Żgħażaġh
CZ	Il-Ministeru tal-Finanzi
DE	L-Awtorità Supervizorja Finanzjarja Federali
DK	Il-Ministru tat-Tfal u tal-Edukazzjoni
DK	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni Għolja u tax-Xjenza
EE	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni u r-Riċerka
EE	Il-Ministeru tal-Finanzi
EL	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni u l-Affarijiet Reliġjużi
ES	Il-Ministeru tal-Affarijiet Ekonomiċi
ES	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni
FI	L-Aġenzija Nazzjonali tal-Edukazzjoni
FI	Ministeru tal-Edukazzjoni u l-Kultura
FI	Il-Ministeru tal-Finanzi (Dipartiment tas-Swieq Finanzjarji)
FI	Il-Ministeru tal-Ġustizzja
FR	Il-Bank Ċentrali ta' Franza
FR	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni
FR	Il-Ministeru tal-Ekonomija u l-Finanzi
HR	L-Aġenzija għall-Edukazzjoni Vokazzjonali u l-Edukazzjoni għall-Adulti
HR	Il-Ministeru tal-Finanzi
HR	L-Aġenzija għall-Edukazzjoni u t-Taħriġ tal-Għalliema,
HU	Il-Ministeru tal-Finanzi
HU	Il-Ministeru għar-Riżorsi Umani
IE	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni

IE	Il-Ministeru tal-Finanzi
IT	Il-Bank tal-Italja
IT	Il-Kummissjoni għall-Kumpaniji u l-Iskambju
IT	Il-Ministeru tal-Finanzi
IT	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni
LT	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni, ix-Xjenza u l-Isport
LT	Il-Ministeru tal-Finanzi
LU	Il-Ministeru tal-Finanzi
LV	Il-Bank tal-Latvja
LV	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni
MT	L-Awtorit� tas-Servizzi Finanzjarji
MT	Il-Ministeru tal-Finanzi u x-Xogħol
MT	Il-Ministeru tal-Ġustizzja Soċjali u s-Solidarjet�, il-Familja u d-Drittijiet tat-Tfal
MT	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni
NL	Il-Ministeru tal-Finanzi
PL	Il-Ministeru tal-Finanzi
PL	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni u x-Xjenza
PT	L-Aġenzija Nazzjonali għall-Kwalifiki Professjonali
PT	Il-Bank Ċentrali tal-Portugall
PT	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni
PT	Il-Kummissjoni tas-Suq tat-Titoli tal-Portugall
PT	L-Awtorit� Supervizorja tal-Assigurazzjoni u tal-Fondi tal-Pensjonijiet tal-Portugall
RO	L-Awtorit� Supervizorja Finanzjarja
RO	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni
RO	Il-Ministeru tal-Finanzi
RO	Il-Bank Ċentrali tar-Rumanija
SE	L-Awtorit� supervizorja finanzjarja
SI	Il-Ministeru tal-Edukazzjoni, ix-Xjenza u l-Kultura
SI	Il-Ministeru tal-Finanzi
SK	Il-Ministru tal-Edukazzjoni, ix-Xjenza, ir-Ricerka u l-Isport
SK	Il-Ministeru tal-Finanzi

Qasam tal-kontenut 1: Flus u Tranzazzjonijiet

Sugġett	Grupp ta' età		
	Grupp ta' età 1 (bejn 6 snin u 10 snin)	Grupp ta' età 2 (bejn 11-il sena u 15-il sena)	Grupp ta' età 3 (bejn 16-il sena u 18-il sena)
1.1 Flus u Muniti	<p>Forom ta' flus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jaf li l-flus jistgħu jiehdu forom differenti, inklużi karti tal-flus, muniti u flus elettronici 2. Jiddistingwi u jsemmi karti tal-flus u muniti użati fil-pajjiż jew reġjun tiegħu 3. Ihossu fiduċjuż fih innifsu jiddiskuti kwistjonijiet ta' flus ta' kuljum mal-familja u persuni fdati oħra f'sitwazzjonijiet tal-ħajja reali 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Jevalwa l-karatteristiċi u r-riskji ta' forom differenti ta' flus (inklużi flus u muniti b'valuta legali jew mingħajrha, f'forma tradizzjonali jew elettronika, eċċ.) 	
	<p>Rwol/ghanijiet tal-flus</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Jista' juża l-flus biex jaħżen u jkejjel il-valur kif ukoll biex iħallas għall-oġġetti u s-servizzi 6. Japprezza l-valur tal-flus 		

	<p>Hżin u aċċess għall-flus</p> <p>7. Jifhem li l-flus jistgħu jinħażnu b'modi differenti (id-dar, f'bank, eċċ.) u jistgħu jiġu aċċessati b'modi differenti (mill-ATMs, elettronikament, eċċ.)</p>	<p>8. Jaf kif jiġbed il-flus kontanti minn ATM</p>	<p>9. Jagħżel l-aħjar modi kif jaħżen u jaċċessa l-flus fuq il-bażi ta' kunsiderazzjonijiet ta' sikurezza u spejjeż</p>
	<p>Immaniġġar tal-flus</p> <p>10. Jirrealizza li n-nies għandhom ammonti limitati ta' flus għad-dispożizzjoni tagħhom</p> <p>11. Jifhem li l-għoti ta' flus jew id-donazzjoni huma differenti mis-self ta' flus</p>	<p>12. Konxju li ċerti muniti jistgħu jsiru obsoleti (eż. sostitwiti bl-euro)</p>	<p>13. Jista' jispjega għaliex hemm limiti għall-ammont ta' flus li jistgħu jingibdu jew jiġu ttrasferiti (pereż. raġunijiet ta' sigurtà, kontra l-ħasil tal-flus)</p>
	<p>Munita barranija u kambju</p> <p>14. Jifhem li l-pajjiżi u r-regjuni (pereż. iż-Żona tal-Euro) għandhom il-munita tagħhom stess li tista' tiġi skambjata għall-munita ta' pajjiżi oħra</p>	<p>15. Jista' jikkalkula l-ammont ta' munita barranija billi japplika r-rata tal-kambju</p> <p>16. Jaf x'tip ta' fornituri ta' servizzi finanzjarji jistgħu joffru servizzi ta' kambju tal-munita</p>	<p>17. Jagħmel kambju tal-muniti filwaqt li jqis l-ispejjeż u r-riskji tal-kambju</p> <p>18. Infurmat li l-flussi fil-valur relattiv tal-muniti jista' jkollhom impatt fuq il-kapaċità tal-akkwist, it-tfaddil u d-dejn</p> <p>19. Iqabbel l-ispejjeż relatati mal-kambju tal-munita bejn fornituri differenti (inkluz bl-użu ta' għodod affidabbli għall-konverżjoni tal-munita)</p>

1.2 Introjtu	Sorsi u livelli ta' introjtu		
	<p>20. Jaf li hemm sorsi u forom differenti ta' introjtu</p> <p>21. Jifhem li jeżistu differenzi fl-introjtu bejn in-nies</p>	<p>22. Jifhem il-karatteristiċi u l-livelli ta' introjtu mistennija ta' impjegi u perkorsi ta' karriera differenti, inkluż l-impjieg indipendenti/l-intraprenditorija, biex issir l-ewwel għażla tal-karriera b'fiduċja fih innifsu</p> <p>23. Jirrealizza li f'xi pajjiżi n-nies għandhom id-dritt għal paga minima meta jaħdmu</p> <p>24. Jidentifika sorsi differenti ta' introjtu (pereż. introjtu mix-xogħol, introjtu finanzjarju, kera, benefiċċji soċjali, profitti min-negożju, eċċ.) u jifhem li xi sorsi jistgħu ma jkunux legali</p>	<p>25. Jifhem x'inhi t-taxxa fuq l-introjtu u kif tiġi applikata għall-introjtu (id-differenza bejn l-introjtu gross u nett)</p> <p>26. Infurmat li l-leġiżlazzjoni bażika li tikkonċerna l-pagi tal-impjieg u introjtu ieħor u fiduċjuż fih innifsu li jfittex assistenza legali meta jiġi ttrattat b'mod iġust.</p> <p>27. Ihossu finduċjuż fih innifsu li jiddiskuti l-paga meta japplika għal impjieg</p> <p>28. Iqis il-livell ta' introjtu mistenni meta ssir għażla ta' karriera jew meta tiġi segwita idea ta' negożju u huwa motivat li jagħmel għażliet/pjanijiet biex jikseb l-introjtu li wieħed jistenna li jkollu fil-futur</p> <p>29. Jirrealizza li l-Istat jintervjeni b'diversi modi fuq l-introjtu individwali (b'taxxi, sussidji u benefiċċji soċjali)</p>
	Htiġijiet ta' introjtu		
	<p>30. Jirrealizza li l-introjtu jikkontribwixxi għall-benesseri finanzjarju tal-persuna nnifisha, tal-familja u tal-komunità</p>	<p>31. Jifhem li persuni differenti jista' jkollhom htiġijiet ta' introjtu differenti u li dawn jistgħu jinbidlu matul il-ħajja minħabba diversi fatturi (pereż. htiġijiet differenti skont l-istadji tal-ħajja, htiġijiet tal-familja, avvenimenti mhux previsti eċċ.)</p> <p>32. Jifhem il-benefiċċji tal-edukazzjoni għolja f'termini ta' opportunitajiet ta' impjieg u introjtu futur</p>	<p>33. Jagħmel stima tal-htiġijiet futuri tal-introjtu, inkluż l-introjtu meħtieġ għall-edukazzjoni għolja u/jew għat-taħriġ</p> <p>34. Lest li jieħu passi biex jiksbu jew iżid l-introjtu proprju jekk ikun meħtieġ (pereż. jieħu impjegi okkażjonali/tas-sajf, eċċ.)</p> <p>35. Jibda jippjana l-perkors edukattiv/ta' taħriġ/okkupazzjonali futur biex jiżgura introjtu tul il-ħajja</p>

1.3 Prezzijiet, Xiri u Pagamenti	<p>Prezzijiet</p> <p>36. Jiddistingwi bejn il-prezz u l-valur ta' oġġett jew servizz</p> <p>37. Iqabbel prodotti simili skont il-prezzijiet u jifhem li prodott/servizz jista' jiġi pprezzat iżżejjed</p> <p>38. Jelenka l-prezzijiet tal-oġġetti bażiċi, inkluż l-ikel</p>	<p>39. Infurmat li l-prezzijiet tal-oġġetti u s-servizzi jistgħu jiżdedu maż-żmien (inflazzjoni)</p> <p>40. Jifhem li hemm differenza bejn il-prezzijiet bl-ingrossa u bl-imnut, bejn il-prezzijiet tal-produtturi u l-prezzijiet tal-konsumatur, u bejn il-prezz għal kull unità u l-prezz totali</p> <p>41. Jaf li ċerti oġġetti huma pubbliċi (pereżempju parki pubbliċi) u jaf li l-ispiża tiġġarrab mill-komunità</p> <p>42. Iqis kriterji oħra minbarra l-prezz meta jintgħażel prodott (inklużi l-kwalità, it-termini u l-kundizzjonijiet, il-kunsiderazzjonijiet ambjentali, soċjali u ta' governanza, eċċ.) filwaqt li jqis is-sitwazzjoni tal-introjtu personali u ċirkostanzi oħra</p> <p>43. Juża aritmetika mentali biex tistma l-prezz finali ta' oġġett jew servizz (inklużi skontijiet)</p>	<p>44. Janalizza li jistgħu jiġu riflessi fil-prezz finali ta' oġġett/servizz (kompetizzjoni, provvista u domanda, kwalità, innovazzjoni, reklamar, taxxi, eċċ.)</p> <p>45. Iħossu fiduċjuż fih innifsu li jinneozja prezz ġust, meta dan ikun possibbli u xieraq</p>
	<p>Xiri</p> <p>46. Jifhem li ladarba wiehed jonfoq il-flus biex jixtri oġġett/servizz,</p>	<p>51. Infurmat li xi prodotti/servizzi huma raggruppati</p>	<p>57. Motivati biex jaġixxi b'mod ġust u onest meta jikkunsidra xiri u jevita li jikkontribwixxi għal attivitajiet ekonomiċi informali pereż. jevita</p>

	<p>wiehed ma jibqax disponibbli li jonfoq fuq xi haġa oħra</p> <p>47. Jiddistingwi bejn il-htigijiet u x-xewqat qabel ma jippjana xirja</p> <p>48. Jirreżisti t-tentazzjoni li jonfoq b'mod impulsiv</p> <p>49. Jiċċekkja li l-bqija u l-irċevuti huma korretti, u huwa kunfidenti li jtkellem jekk dan ma jkunx il-każ</p> <p>50. Iqis ir-riċiklaġġ jew l-użu mill-ġdid ta' oġġetti eżistenti qabel ma jikkunsidra xiri ġdid</p>	<p>52. Iqis li l-użu ta' xi prodotti/servizzi jinvolvi spejjeż addizzjonali (pereż. spejjeż ta' manutenzjoni jew użu)</p> <p>53. Jelenka u jipprijoritizza l-preferenzi tal-infiq</p> <p>54. Iqabbel il-vantaġġi u l-iżvantaġġi tax-xiri minn hwienet u kanali differenti (inkluż ix-xiri online fuq siti web sikuri)</p> <p>55. Iħossu fiduċjuż fih innifsu li jirrifjuta offeriti ta' prodotti/servizzi li mhumiex meħtieġa, mhux mixtieqa jew mhux sodisfaċenti (pereż. pop-ups intrużivi jew reklami online, influwenzaturi, pressjoni soċjali, eċċ.)</p> <p>56. Jirrealizza li l-kumpaniji li joffru xi haġa "b'xejn" fl-aħħar mill-aħħar jiksbu introjtu permezz ta' mezzi oħra.</p>	<p>prodotti ffalsifikati, jitlob kont/irċevuta meta jsir xiri.</p> <p>58. Juża għodod affidabbli ta' tqabbl online, meta disponibbli, li jqabblu l-prezz, il-kwalità, it-termini u l-kundizzjonijiet tal-oġġetti u tas-servizzi</p> <p>59. Iqis kemm il-fatturi fuq terminu qasir kif ukoll dawk fit-tul meta jittiehdu deċiżjonijiet dwar l-infiq (restrizzjonijiet fuq l-introjtu, htigijiet tal-familja, kontingenzi, kunsiderazzjonijiet ambjentali, soċjali u etici)</p> <p>60. Iħossu motivat biex jitgħallem aktar dwar l-oriġini, il-kundizzjonijiet tal-produzzjoni, l-impatti ambjentali u soċjali ta' oġġett jew ta' servizz, kif ukoll dwar il-prestazzjoni tal-governanza tal-kumpanija li qed toffrih</p> <p>61. Iqis kif l-inflazzjoni jista' jkollha impatt fuq il-kost tal-oġġetti u s-servizzi, u l-kapaċità tal-akkwist</p>
	<p>Metodi ta' Pagament u Trasferiment ta' Flus</p> <p>62. Infurmat dwar il-metodi differenti għall-ħlas u t-trasferiment tal-flus (pereż. flus kontanti, pagamenti diġitali, xiri fil-logħob) disponibbli fil-pajjiż għal dan il-grupp ta' età</p>	<p>63. Jista' juża metodi diġitali biex iħallas għal oġġett/servizz jew jittrasferixxi l-flus b'mod sikur (bħal bit-telefown) u janalizza r-riskji u l-ispejjeż potenzjali</p>	<p>64. Iħossu fiduċjuż fih innifsu li jimmaniġġa tranżazzjonijiet sempliċi f'intrapriża bħal hanut jew waqfien mis-suq (negozju tal-familja/impjeg okkażjonali)</p>

<p>1.4 Rekords u kuntratti finanzjarji</p>	<p>Rekords finanzjarji u kuntratti</p>	<p>65. Jifhem l-elementi ewlenin ta' payslip</p> <p>66. Jifhem li ċerti dokumenti finanzjarji u kuntratti li għandhom implikazzjonijiet legali, jenhtieg li jinqraw bir-reqqa qabel l-iffirmar u jinżammu</p> <p>67. Jifhem li l-iffirmar ta' kuntratt bil-miktub jew b'mod digitali jista' jwassal biex wiehed ikun legalment obligat iħallas u n-nuqqas li jagħmel dan wiehed jista' jkollu konsegwenzi negattivi</p> <p>68. Jifhem li n-nies jeħtieg li jilhqqu ċerta età biex ikunu jistgħu legalment jiffirmaw kuntratt, jibdew jaħdmu jew johlqu kumpanija</p>	<p>69. Iġemma l-irċevuti u dokumenti finanzjarji importanti rilevanti ohra (ċertifikati ta' garanzija, ħarsiet ġenerali lejn il-pagamenti, rendikonti tal-paga, kontijiet, irċevuti eċċ.) fuq karta jew digitalment u jista' tirkuprahom</p> <p>70. Jimla l-formoli finanzjarji bir-reqqa u b'mod preċiż</p> <p>71. Infurmat dwar l-importanza tal-qari regolari ta' dokumenti minn istituzzjonijiet finanzjarji u inkjesti f'każ ta' żbalji</p>

Qasam tal-kontenut 2: Ippjanar u Ġestjoni tal-Finanzi

Suġġett	Gruppi ta' età		
	L-ewwel grupp ta' età (bejn 6 snin u 10 snin)	It-tieni grupp ta' età (bejn 11-il sena u 15-il sena)	It-tielet grupp ta' età (bejn 16-il sena u 18-il sena)
2.1 Ibbaġitjar/Ippjanar	<p>Tfassil ta' baġit</p> <p>72. Jifhem il-kuncett ta' baġit u li wieħed jghix bil-mezzi tiegħu stess</p>	<p>73. Ifassal u jaġġusta baġit personali jew tal-unitajiet domestiċi biex jintlahqu l-oġġettivi fuq perjodu ta' żmien qasir u twil</p> <p>74. Jista' jfassal baġit sempliċi għal negozju jew proġett żgħir (intraprendituri)</p>	<p>75. Juża għodod tal-ibbaġitjar sempliċi u affidabbli minn fornituri imparzjali, inkluż apps għall-apparati mobbli, programmi</p>
2.2 Ġestjoni u Ppjanar tad-Dhul u l-Infiq	<p>Monitoraġġ u mmaniġar tal-introjtu u l-ispejjeż regolari</p> <p>76. Iqis għażliet ta' nfiq differenti għal flus fil-but, rigali u introjtu ieħor</p> <p>77. Jifhem il-ħtieġa li tingħata prijorità lil ċerti spejjeż speċjalment meta l-introjtu jkun limitat</p>	<p>78. Jiddistingwi bejn introjtu regolari u irregolari, u bejn spejjeż mistennija u mhux mistennija</p> <p>79. Jimmonitorja u jimmaniġġa b'mod attiv l-introjtu u l-ispejjeż</p> <p>80. Jiddistingwi bejn il-finanzi personali u dawk tal-familja/tal-unitajiet domestiċi</p> <p>81. Iqis li l-aspetti familjari, komunitarji u soċjokulturali spiss ikollhom rwol</p>	<p>82. Ihossu fiduċjuż fih innifsu fl-ippjanar u l-monitoraġġ tal-ispejjeż proprji filwaqt li jqis l-introjtu mistenni u reali</p> <p>83. Jimmaniġġa l-finanzi personali, tal-unitajiet domestiċi u tan-negozju separatament meta applikabbli</p> <p>84. Ihallas il-kontijiet u jikkonforma ma' obbligi finanzjarji oħra fil-ħin biex jiġu evitati penali għal ħlas tard u konsegwenzi negattivi oħra</p>

		fit-tfassil ta' baġit u fil-ġestjoni tal-flus, inkluz għal skopijiet ta' karità	
	Immaniġġar ta' introjtu u ta' spejjeż irregolari u mhux mistennija	85. Jieħu deċiżjonijiet infurmati dwar l-użu ta' introjtu eċċezzjonali riċevut bħal rigali, flus żgħar mhux mistennija, eċċ.	86. Iwarrab fondi biex iħallas għal spejjeż irregolari/mhux mistennija (pereż. tfaddil ta' emerġenza) 87. Ifittex b'mod attiv modi kif jaġġusta l-introjtu jew in-nefqa kif meħtieġ, meta jiġi kkonfrontat bi spejjeż mhux mistennija u flussi fl-introjtu
2.3 Tfaddil	Għanijiet u prijoritajiet tat-tfaddil 88. Jaf il-benefiċċji li wiehed jibda jsalva u jkollu għanijiet ta' tfaddil minn età żgħira 89. Jiżviluppa d-drawwa li wiehed jiffranka ftit mill-flus fil-but jew introjtu ieħor riċevut	90. Jidentifika għan/għanijiet ta' ffrankar realistiku u speċifiku/speċifiċi u jfassal pjan biex jilhaqhom 91. Jagħti prijorità lill-iffrankar għal għan fuq l-infiq diskrezzjonali	92. Jista' jimmonitorja l-implimentazzjoni tal-pjan finanzjarju/tat-tfaddil tiegħu stess biex jidentifika lakuni possibbli bejn l-għanijiet u l-eżitu u jieħu azzjoni biex jilhaq l-għanijiet tiegħu
	Fatturi li jinfluwenzaw l-iffrankar 93. Jifhem li t-tfaddil tal-flus f'bank jew istituzzjoni finanzjarja oħra jista' jġib interess	94. Jifhem ir-relazzjoni bejn l-inflazzjoni, ir-rati tal-imghax (nominali/reali) u t-tfaddil	

		95. Jiddistingwi bejn imghax sempliċi u kompost	96. Abbli li jqis il-livell tal-inflazzjoni u r-rati tal-imghax meta jiehu deċiżjonijiet dwar it-tfaddil
	L-ghażla ta' kif iġġemma 97. Jifhem li l-flus jistgħu jiġu ffrankati fiżikament (pereż. id-dar) jew f'kont ta' depożitu f'istituzzjoni finanzjarja	98. Jaf dwar għażliet differenti ta' ffrankar u li dawn jistgħu jvarjaw f'termini ta' protezzjoni, orizzont ta' żmien u redditu mistenni	99. Ihossu fiduċjuż fih innifsu fl-għażla ta' prodotti ta' tfaddil xierqa 100. Iqabbel u jagħzel għażliet ta' tfaddil differenti fuq il-bażi tal-karatteristiċi tagħhom (rati tal-imghax, tariffi, taxxi , politika ta' rtirar, inkluż fejn disponibbli aspetti ta' governanza ambjentali, soċjali u korporattiva), bl-użu wkoll ta' għodod ta' tqabbil affidabbli u imparzjali
	Ġestjoni tat-tfaddil	101. Jimmonitorja l-iffrankar u jagħmel aġġustamenti jekk ikun meħtieġ 102. Infurmat dwar l- għodod diġitali affidabbli għall-iffrankar	103. Jirrikonoxxi u juża għodod diġitali affidabbli u imparzjali għall-ġestjoni tal-prodotti ta' tfaddil

<p>2.4 Investment</p>	<p>Baži tal-investment</p> <p>104. Jifhem l-għanijiet tal-investment, u li huwa differenti mit-tfaddil</p>	<p>105. Jifhem x'inhi borża u b'mod ġenerali x'inhuma s-swieq kapitali u jista' jidentifika prodotti ta' investment (ishma, bonds, fondi ta' investment)</p> <p>106. Infurmat dwar ir-riskji tal-investment</p>	<p>107. Jista' jikkalkula r-redditu fuq l-investment</p> <p>108. Jista' jaċċessa informazzjoni imparzjali dwar l-investimenti (inkluż permezz ta' għodod digitali affidabbli)</p> <p>109. Jimmonitorja regolarment kwalunkwe investment li għandu</p> <p>110. Jifhem l-implikazzjonijiet li wieħed ikun azzjonist, detentur ta' bonds jew investitur f'fond</p>
	<p>L-għażla tal-investimenti</p>	<p>111. Infurmat dwar il-prestazzjoni fl-imghoddi ta' investment ma tippredix il-prestazzjoni futura, u li l-valur ta' investment jista' jiġi influwenzat minn diversi fatturi (pereż. fatturi makroekonomiċi u speċifiċi għall-investment)</p>	<p>112. Abbli jieħu deċiżjonijiet ta' investment ibbażati fuq il-profil ta' investment tiegħu stess, it-tolleranza għar-riskju u l-preferenzi ta' sostenibbiltà</p> <p>113. Jifhem id-differenzi, il-karatteristiċi ewlenin, it-trattament tat-taxxa, ir-riskji u t-tariffi ta' assi differenti inklużi ishma, bonds, fondi ta' investment, komoditajiet u proprjetà immobbli</p> <p>114. Infurmat dwar tipi differenti ta' fornituri ta' investment jagħtu servizzi differenti u jitolbu tariffi differenti</p>

	Kriptoassi u żviluppi diġitali reċenti	115. Jifhem il-kunċett ta' ludifikazzjoni u l-impatt tiegħu fuq id-deċiżjonijiet ta' investiment	116. Infurmat li l-kriptoassi jistgħu jkunu riskjużi hafna, jistgħu jiġu nnegożjati b'mod riskjuż u ċerti kriptoassi jistgħu ma jiġux regolati 117. Iqis il-karatteristiċi ta' ludifikazzjoni meta jinvesti permezz ta' pjattaformi u apps ta' negozjar
	Investiment Sostenibbli	118. Infurmat li xi investimenti jista' jkollhom aspetti ta' sostenibbiltà	119. Jifhem il-kunċett tal-ESG u t-tliet dimensjonijiet tiegħu (l-ambjent, is-soċjetà u l-governanza) 120. Iqis l-investimenti f'konformità mal-preferenzi ta' sostenibbiltà ta' dak li jkun
2.5 Irtirar u Pensjonijiet	Irtirar u pensjonijiet 121. Jifhem l-iskop tal-pensjonijiet li jipprovdu introjtu fl-irtirar	122. Jidentifika r-raġunijiet għaliex huwa importanti li wieħed jibda jfaddal għall-irtirar minn età żgħira	123. Jagħmel pjanijiet għat-tfaddil attiv għall-irtirar minn età żgħira biex jiżgura introjtu adegwat tal-irtirar 124. Jifhem u jqabbel il-karatteristiċi ewlenin, is-sorsi ta' finanzjament, ir-riskji u t-tipi ta' benefiċċji tal-pensjonijiet pubbliċi u privati (inklużi l-pensjonijiet okkupazzjonali u personali)

<p>2.6 Kreditu</p>	<p>Tehid b'self u ghoti ta' flus</p> <p>125. Jiddistingwi bejn it-tehid b'self (minn familja, hbieb jew banek) u s-self ta' flus</p>	<p>126. Infurmat dwar il-vantaġġi, l-iżvantaġġi u r-riskji tas-self</p> <p>127. Jifhem li impenn biex jithallas lura self irid jiġi onorat fil-hin u jista' jkun hemm konsegwenzi biex dan ma jsirx</p> <p>128. Jaf li s-self jiswa l-flus (pereż. ir-rata tal-imghax, it-tariffi tas-self) u l-livell totali tad-dejn imġarrab iridu jkunu sostenibbli maż-żmien</p>	<p>129. Iqis meta jista' jkun aktar xieraq li jittiehed kreditu aktar milli wiehed jistenna u jiffranka, jew viċi versa</p> <p>130. Iqis ir-riskji, l-ispejjeż u l-benefiċċji potenzjali meta jissellef il-flus</p>
	<p>Tehid ta' kreditu</p> <p>131. Jifhem il-kunċett ta' self</p>	<p>132. Infurmat dwar it-tipi differenti ta' kreditu (pereż., overdrafts, karti ta' kreditu, self għall-konsumatur, self għall-istudenti, ipoteki, eċċ.)</p> <p>133. Infurmat li skemi ta' pagament bħal 'ixtri issa, hallas aktar tard' huma forma ta' kreditu u jista' jkollhom spiża għolja</p> <p>134. Jiddistingwi bejn self b'rati tal-imghax fissi u varjabbli, u bejn il-kost tal-imghax u l-kost totali ta' self</p> <p>135. Jifhem il-konsegwenzi tal-inadempjenza fuq kreditu (bħall-prekluzjoni u r-ripussess ta' oġġetti) u r-riskju ta' dejn eċċessiv</p>	<p>136. Jista' tikkalkula l-impatt tal-varjazzjonijiet fir-rati tal-imghax fuq il-hlas lura tas-self</p> <p>137. Motivati biex iżomm bilanċ bankarju pożittiv (biex jevita overdraft)</p> <p>138. Motivati biex ifittxu u jqabblu l-offerti ta' kreditu, meta jkun meħtieġ (pereż. self għall-istudenti), fuq il-bażi ta' kriterji rilevanti, inkluż permezz ta' għodod digitali affidabbli</p> <p>139. Jifhem li l-aċċess għall-kreditu u l-kundizzjonijiet tal-kreditu jiddependu fuq l-affidabbiltà kreditizja tal-applikant (inklużi l-punteġġi tal-kreditu, fejn disponibbli)</p> <p>140. Infurmat li xi kultant jintalab garanti jew kollateral sabiex jingħata kreditu u jiġu limitati r-riskji f'każ ta' inadempjenza</p>

			<p>141. Iħossu fiduċjuż fih innifsu li jfittex l-ghajjnuna f'istituzzjonijiet xierqa meta wiehed jiffaċċja diffikultajiet finanzjarji jew ikollu dejn eċċessiv</p> <p>142. Iħossu fiduċjuż fih innifsu li jissellef wara li jivvaluta l-kostijiet u r-riskji għal proġetti personali jew jibda negozju</p>
--	--	--	---

Qasam tal-kontenut 3: Ir-riskju u l-gwadanji

Suġġett	Grupp ta' età		
	Grupp ta' età 1 (bejn 6 snin u 10 snin)	Grupp ta' età 2 (bejn 11-il sena u 15-il sena)	Grupp ta' età 3 (bejn 16-il sena u 18-il sena)
3.1 Identifikazzjoni Ir-riskju u l-gwadanji	<p>Kunċett ġenerali ta' riskju, sorsi ta' riskju u l-impatt tiegħu fuq il-finanzi personali</p> <p>143. Jidentifika tipi u sorsi differenti ta' riskji (pereż. finanzjarji, ekonomiċi, ambjentali, tas-saħħa, tat-teknoloġija)</p> <p>144. Jifhem li xi avvenimenti tal-ħajja (jiġifieri telf ta' impjeg jew negozju, mard, bidliet fil-kompożizzjoni tal-familja) u deċiżjonijiet jista' jkollhom konsegwenzi finanzjarji negattivi għall-finanzi tal-familja</p>	<p>145. Iqis l-impatt potenzjali fuq il-finanzi personali ta' avvenimenti tal-ħajja u makroavvenimenti (gwerra, inflazzjoni, instabbiltà politika)</p>	<p>146. Motivati biex ifittxu informazzjoni minn sorsi affidabbli sabiex jivvalutaw ir-riskji u l-gwadanji</p>
3.2 Relazzjoni bejn ir-Riskju Finanzjarju u l-Premju	<p>Riskju finanzjarju</p>	<p>147. Jifhem il-kunċett ta' riskju finanzjarju u l-gwadann mistenni għat-teħid ta' tali riskju</p> <p>148. Huwa infurmat dwar t-tolleranza tar-riskju finanzjarju proprju, li din tista' tinbidel maż-żmien, u tal-importanza tagħha meta jittieħdu deċiżjonijiet finanzjarji</p>	

		149. Jirrealizza li xi prodotti finanzjarji huma riskjuzi minhabba l-karatteristiċi tagħhom u l-investment f' tali prodotti jista' jirriżulta f' telf ta' flus (jew saħansitra jistgħu jkunu frodulenti)	
	Relazzjoni bejn ir-riskju finanzjarju u l-gwadann	150. Jirrelata l-livell ta' kumpens għar-riskju finanzjarju meħud 151. Jifhem li l-opportunitajiet ta' investment li jippromettu redditi għoljin huma neċessarjament aktar riskjuzi	152. Jiehu deċiżjonijiet finanzjarji f'konformità mal-karatteristiċi ta' tolleranza tar-riskju, riskji u gwadanji proprji ta' prodott/servizz finanzjarju u jeżerċita kawtela fuq wegħdiet finanzjarji ta' premji għoljin 153. Huwa kawt fl-investment fi prodotti u servizzi finanzjarji riskjuzi li jistgħu ma jiġux regolati (bħal xi kriptoassi)
3.3 Assigurazzjoni u Ġestjoni tar-Riskju Finanzjarju	Għażla tal-assigurazzjoni 154. Jifhem il-kunċett tal-assigurazzjoni u kif taħdem	155. Jista' jiddistingwi bejn it-tipi differenti ta' assicurazzjoni pubblika u privata (assicurazzjoni tal-karozza, assicurazzjoni tas-saħħa, assicurazzjoni tal-ivvjagġar, assicurazzjoni kontra d-dizastri naturali eċċ.) 156. Jirrealizza li l-kost tal-assigurazzjoni se jkun oġhla meta r-riskju jkun oġhla	157. Jifhem u jista' jqabbal modi differenti biex iżid ir-reżiljenza finanzjarja tiegħu (pereż. ix-xiri tal-assigurazzjoni, iż-żamma ta' tfaddil prekawzjonarju suffiċjenti jew l-aċċess għall-fondi ta' emerġenza) 158. Jagħzel bejn prodotti tal-assigurazzjoni differenti fuq il-bażi ta' kriterji rilevanti (pereż. it-tip ta' assicurazzjoni, il-kostijiet) u jipprovdi informazzjoni kompluta u preċiża meta japplika għall-assigurazzjoni 159. Janalizza l-kopertura tal-assigurazzjoni proposta meta tittiehed assicurazzjoni 160. Infurmat dwar l-ghodod digitali affidabbli disponibbli biex jitqabblu u jittiehdu

			<p>deċiżjonijiet dwar il-prodotti tal-assigurazzjoni.</p> <p>161. Jifhem meta l-assigurazzjoni obligatorja teħtieġ li tittiehed mill-individwu stess jew minn terza persuna (pereż. min iħaddem lil ħaddieħor)</p> <p>162. Iqis il-kundizzjonijiet u l-kopertura tal-assigurazzjoni li tapplika meta ssir applikazzjoni għal impjieg (pereż. għal impjieg tas-sajf)</p> <p>163. Jifhem il-kunċetti tal-premium tal-polza u l-pretensjoni tal-assigurazzjoni</p>
	Il-ġestjoni tar-riskju finanzjarju	<p>164. Infurmat li hemm modi differenti ta' ġestjoni tar-riskju finanzjarju</p>	<p>165. Iqabbel modi differenti biex jitnaqqas ir-riskju finanzjarju (pereż. diversifikazzjoni)</p> <p>166. Inaqqas jew itaffi r-riskju finanzjarju meta jkun possibbli</p>

Qasam tal-kontenut 4: Xenarju finanzjarju

Sugġett	Gruppi ta' età		
	Grupp ta' età 1 (bejn 6 snin u 10 snin)	Grupp ta' età 2 (bejn 11-il sena u 15-il sena)	Grupp ta' età 3 (bejn 16-il sena u 18-il sena)
4.1. Prodotti, Servizzi u Fornituri Finanzjarji	<p>Harsa ġenerali lejn il-prodotti, is-servizzi u l-fornituri finanzjarji</p> <p>167. Jista' tiddistingwi l-prodotti/is-servizzi ewlenin offruti mill-istituzzjonijiet finanzjarji (pereż. kontijiet bankarji, self, prodotti tal-assigurazzjoni, eċċ.)</p>	<p>168. Jista' jiddistingwi t-tipi ewlenin ta' istituzzjonijiet finanzjarji (pereż. banek, kumpaniji tal-assigurazzjoni, eċċ.)</p> <p>169. Infurmat li l-biċċa l-kbira tal-fornituri tas-servizzi finanzjarji huma regolati</p> <p>170. Jifhem li xi prodotti u servizzi finanzjarji jistgħu ma jigħux regolati/sorveljati jew jistgħu jiġu offruti illegalment</p> <p>171. Jaf il-benefiċċji tat-tqabbil ta' prodotti u servizzi finanzjarji minn fornituri differenti</p>	<p>172. Ihossu fiduċjuż fih innifsu li jagħmel hiltu għal prodotti finanzjarji, inkluż bl-użu ta' għodod ta' tqabbil affidabbli (online), fejn disponibbli</p> <p>173. Jista' jiddeskrivi r-rwoli u l-funzjonijiet tat-tipi ewlenin ta' istituzzjonijiet finanzjarji</p> <p>174. Jaf li xi fornituri ta' servizzi finanzjarji għandhom obbligu li jipprovdu ċerti tipi ta' servizzi, bħal kontijiet bankarji bażiċi, u huwa motivat li juża tali servizzi jekk ikun meħtieġ</p> <p>175. Infurmat li l-fondi ddepożitati f'kont bankarju sa EUR 100 000 għal kull persuna u għal kull bank huma protetti taħt l-iskema ta' garanzija tad-depożiti fl-UE</p> <p>176. Jiddistingwi jekk fornitur ta' servizzi finanzjarji, kemm jekk jopera fiżikament jew digitalment, huwiex regolat mill-awtoritajiet kompetenti nazzjonali jew le</p>

<p>4.2 Konsumatur Protezzjoni</p>	<p>Protezzjoni tal-Konsumatur</p> <p>177. Infurmat li l-konsumaturi għandhom drittijiet li huma protetti bil-liġi</p>	<p>178. Jifhem li l-konsumaturi huma protetti mir-regoli dwar il-protezzjoni tal-konsumatur meta jixtru servizzi jew prodotti finanzjarji inkluż permezz ta' kanali diġitali</p>	<p>179. Jidentifika l-korpi ta' sorveljanza rilevanti (bħall-awtoritajiet regolatorji finanzjarji u/jew superviżorji) fil-pajjiż tiegħu u l-mezzi li jużaw biex jikkomunikaw, u jifhem ir-rwol ewlieni tagħhom</p>
<p>4.3 Drittijiet u Responsabbiltajiet</p>	<p>Id-drittijiet u r-responsabbiltajiet tal-konsumaturi</p> <p>180. Infurmat li l-konsumaturi għandhom drittijiet u responsabbiltajiet</p>	<p>181. Jista' jagħti eżempji ta' drittijiet bażiċi ta' konsumatur (pereż. relatati mal-iżvelar tal-prezzijiet, ir-ritorni, l-irtirar, l-ilment, ir-rimedju, eċċ.)</p> <p>182. Jista' jagħti eżempji ta' responsabbiltajiet bażiċi ta' konsumatur (pereż. il-ħlas lura tad-dejn, l-għoti ta' informazzjoni rilevanti lill-fornituri tas-servizzi finanzjarji, eċċ.)</p> <p>183. Jifhem li jista' jkun hemm konsegwenzi negattivi għall-konsumaturi li ma jissodisfawx ir-responsabbiltajiet tagħhom (pereż. in-nuqqas ta' ħlas lura ta' self jista' jwassal għal tariffi, spejjeż oġhla ta' kreditu u aċċess ristrett għall-kreditu fil-futur, eċċ.)</p>	<p>184. Jista' jeżerċita drittijiet bażiċi bħala konsumatur ta' prodotti u servizzi finanzjarji</p> <p>185. Iħossu fiduċjuż fih innifsu li jipprezenta ilment u jfittex rimedju mill-entitajiet rilevanti (fornitur finanzjarju, awtoritajiet pubbliċi rilevanti, jew korpi alternattivi għas-soluzzjoni tat-tilwim, eċċ.) f'każ ta' xi problema mal-fornituri tas-servizzi finanzjarji</p> <p>186. Motivati biex ifittex informazzjoni dwar ilmenti tal-konsumaturi, twissijiet superviżorji, jew azzjonijiet ta' infurzar meħuda kontra fornitur partikolari ta' servizzi finanzjarji</p>
	<p>Responsabbiltajiet tal-fornituri ta' servizzi finanzjarji</p>	<p>187. Infurmat li l-fornituri tas-servizzi finanzjarji għandhom responsabbiltajiet (pereż. divulgazzjoni, trasparenza,</p>	

		<p>diligenza dovuta, eċċ.) u li n-nuqqas ta' konformità magħhom jista' jkollu konsegwenzi negattivi għall-konsumaturi</p>	
	<p>Protezzjoni ta' data personali</p> <p>188. Jagħti eżempji ta' <i>data</i> personali bażika</p> <p>189. Infurmat dwar il-kunċett tas-serq tal-identità, u li <i>d-data</i> personali, inkluż b'implikazzjonijiet finanzjarji, jenħtieġ li tiġi protetta u kondiviża b'kawtela</p>	<p>190. Infurmat li l-konsumaturi tas-servizzi finanzjarji jgawdu drittijiet fir-rigward tad-<i>data</i> personali tagħhom u li għandhom kontroll diskrezzjonali fuqha</p> <p>191. Jifhem il-konsegwenzi finanzjarji u r-riskji tal-iżvelar ta' <i>data</i> finanzjarja personali, bħal informazzjoni dwar il-kontijiet kemm b'<i>mod digitali</i> kif ukoll permezz ta' mezzi oħra</p> <p>192. Jiproteġi <i>d-data/l-informazzjoni</i> personali tiegħu stess f'kontest finanzjarju, <i>inkluż meta jinnaviga online</i></p>	<p>193. Infurmat dwar l-eżistenza tal-awtoritajiet nazzjonali inkarigati mill-protezzjoni tad-<i>data</i> u tar-rwol tagħhom</p> <p>194. Jifhem għaliex il-fornituri finanzjarji jużaw <i>data</i> personali (<i>pereżempju għall-personalizzazzjoni tal-offerti finanzjarji, it-traċċar tal-imgiba eċċ.</i>)</p>
<p>4.4 Scams u Frodi</p>	<p>Tipi komuni ta' scams u frodi, u mezzi ta' protezzjoni</p> <p>195. Jispjega għaliex karatteristiċi ta' sigurtà sempliċi bħal passwords, ID tal-wieċ, marki tas-swaba' u kodiċijiet PIN huma importanti (jiġifieri biex tiproteġi lilha nnifisha u tevita li tkun vittima ta' frodi/scam online)</p>	<p>196. Jista' jidentifika scams u frodi finanzjarji komuni (bħal shoulder surfing, <i>spyware, phishing, pharming, eċċ.</i>) u l-mezzi biex jissalvagwardjaw kontra dawn</p> <p>197. Jista' jidentifika sinjali ta' twissija ('twissiji ta' allarm') ta' frodi (bħal offerti 'tajbin wisq biex ikunu veri', opportunitajiet ta' investiment 'mingħajr</p>	<p>199. Motivati biex jikseb informazzjoni dwar prattiki qarrieqa u frodi finanzjarji</p> <p>200. Jifhem kif jaħdmu l-iskemi piramidi/Ponzi u l-implikazzjonijiet tal-investiment fihom.</p> <p>201. Iħossu fiduċjuż fih innifsu li jiehu l-passi meħtieġa (jimblokka l-kard bankarja, jikkuntattja lill-fornitur tas-servizzi finanzjarji u/jew lill-awtoritajiet rilevanti eċċ.) meta wieħed jissuspetta li jkun fil-mira ta' frodi</p>

		<p>riskju', pressjoni biex tixtri bħalissa, eċċ.)</p> <p>198. Ihossu fiduċjuż fih innifsu li japplika proċeduri bażiċi ta' sikurezza online (pereżempju jżomm id-<i>data</i> personali u l-passwords sikuri, juża passwords b'saħħithom u differenti, jaġġorna regolarment il-passwords u joqgħod lura milli jikkondividihom, eċċ.)</p>	<p>jew scams finanzjarji, inklużi talbiet suspettużi għal informazzjoni jew azzjoni</p> <p>202. Infurmat dwar il-kuncett ta' greenwashing u l-implikazzjonijiet tiegħu</p>
4.5 Edukazzjoni Finanzjarja, Informazzjoni u Pariri	Informazzjoni finanzjarja <p>203. Infurmat li mhux is-sorsi kollha ta' informazzjoni dwar kwistjonijiet ta' flus huma affidabbli</p>	<p>204. Abbli li jidentifika sorsi imparzjali ta' informazzjoni dwar kwistjonijiet finanzjarji (pereż. minn awtoritajiet publiċi jew sors indipendenti ieħor) u jiddistingwiha minn komunikazzjonijiet ta' kummerċjalizzazzjoni u reklamar</p>	<p>205. Jiehu deċiżjonijiet finanzjarji bbażati fuq informazzjoni imparzjali bl-użu ta' ghodod affidabbli</p> <p>206. Jitlob informazzjoni li jenħteġ li tiġi żvelata qabel ma jiġu konklużi t-tranzazzjonijiet finanzjarji u jiżgura li tali informazzjoni tinftiehem</p>
	Litteriżmu finanzjarju u edukazzjoni finanzjarja <p>207. Infurmat li l-litteriżmu finanzjarju jgħin biex jittiehdu deċiżjonijiet infurmati aħjar u biex jizzied il-benesseri finanzjarju</p>	<p>208. Infurmat li xi sorsi ta' edukazzjoni finanzjarja jistgħu ma jkunux imparzjali u jistgħu jaħbu materjal kummerċjali</p>	<p>209. Motivati biex jeduka lil nnifsu dwar kwistjonijiet ekonomiċi u finanzjarji matul il-ħajja bl-użu ta' sorsi imparzjali ta' informazzjoni</p>

	<p>Parir finanzjarju</p>	<p>210. Infurmat li jista' jintalab parir minn sorsi imparzjali meta jittieħdu deċiżjonijiet finanzjarji</p>	<p>211. Jista' jsib sorsi imparzjali ta' pariri finanzjarji (inkluż online) f'każ ta' bżonn</p> <p>212. Jiddistingwi bejn pariri finanzjarji indipendenti u mhux indipendenti</p> <p>213. Infurmat li jista' jinħoloq kunflitt ta' interess meta jiġi offrut parir finanzjarju</p> <p>214. Iqis l-opportunità li jiġu kkonsultati konsulenti finanzjarji indipendenti meta jittieħdu deċiżjonijiet finanzjarji</p>
<p>4.6 Taxxa u Nefqa pubblika</p>	<p>L-ghan u l-impatt tat-taxxi</p> <p>215. Jifhem li hemm taxxi fuq prodotti, servizzi, introjtu u assi differenti, eċċ.</p> <p>216. Jifhem għaliex l-istat jiġbor it-taxxi (jiġifieri biex jonfoq fuq servizzi pubbliċi bħas-saħħa u l-edukazzjoni, biex jipprovdi appoġġ lil persuni f'diffikultà, biex jipproteġi l-ambjent u jiffaċilita t-tranzizzjoni klimatika, eċċ.)</p>	<p>217. Jista' jispjega għaliex in-nies jistgħu jkunu soġġetti għal taxxi differenti, iħallsu ammonti differenti ta' taxxi jew jistgħu jirċievu benefiċċji pubbliċi differenti</p> <p>218. Jifhem it-tipi ewlenin ta' taxxi fil-livell nazzjonali/lokali</p>	<p>219. Iħallas kwalunkwe taxxa jew multa applikabbli fil-ħin, inkluż online</p> <p>220. Jifhem il-konsegwenzi jekk it-taxxi ma jithallsux jew jithallsu tard</p> <p>221. Motivati biex jitgħallem kif il-politiki fiskali jista' jkollhom impatt fuq id-deċiżjonijiet ta' nfiq u ta' tfaddil u jappoġġa l-intraprenditorija</p>
<p>4.7 Influenzi Esterni</p>	<p>Impatt makroekonomiku</p>		<p>222. Iqis l-impatt tas-sitwazzjoni makroekonomika (bħall-inflazzjoni, il-bidliet fir-rati tal-imġax u tal-kambju, eċċ.) u tal-politiki pubbliċi meta jittieħdu deċiżjonijiet</p>

			<p>finanzjarji personali jew meta jiġi kkunsidrat it-twaqqif ta' negozju.</p> <p>223. Jifhem ir-rwol tal-korpi ewlenin li għandhom impatt fuq is-sistema ekonomika u finanzjarja (pereż. Banek ċentrali, gvernijiet eċċ.)</p>
	<p>Reklamar u l-impatt tal-pressjoni esterna</p> <p>224. Jirrikonoxxi reklam meta jarah, inkluż online u fuq il-midja soċjali</p> <p>225. Infurmat li d-deċiżjonijiet dwar l-infiq jistgħu jiġu influwenzati minn oħrajn, inklużi l-ħbieb (pressjoni mill-pari), il-media soċjali u media oħra, u r-reklami.</p>	<p>226. Jista' jidentifika ranke meta ma jkunux ipprezentati bħala tali (pereż. fil-films, fil-media soċjali, mill-influwenzaturi, eċċ.), etc.)</p> <p>227. Infurmat li d-deċiżjonijiet finanzjarji personali jistgħu jiġu influwenzati minn emozzjonijiet u preġudizzji fl-imġiba (pereż. biża' ta' nuqqas, imġiba ta' merħba, fiduċja eċċessiva fih innifsu jew nuqqas ta' fiduċja fih innifsu, eċċ.)</p> <p>228. Infurmat li r-reklamar u l-media soċjali jistgħu jfittxu li jisfruttaw ċerti emozzjonijiet u jistgħu jamplifikaw ċerti preġudizzji fl-imġiba.</p> <p>229. Infurmat li l-preġudizzji fl-imġiba jistgħu jwasslu għal deċiżjonijiet irrazzjonali jew subottimali</p> <p>230. Jirrealizza li l-marka għandha impatt fuq il-prezz ta' prodott</p> <p>231. Infurmat dwar il-professjoni ta' influwenzaturi u kif jaqilgħu l-flus</p>	<p>232. Iqis li l-mod kif prodott jiġi pprezentat (inkluż online) jista' jingrana preġudizzji fl-imġiba u jista' jinfluwenza d-deċiżjoni personali</p> <p>233. Infurmat li l-impronta diġitali personali tiegħu tintuża mill-kumpaniji (inkluż permezz ta' għodod ibbażati fuq l-Intelliġenza Artifiċjali) biex joħolqu reklami online mfassla apposta</p> <p>234. Jaħseb b'mod kritiku u indipendenti quddiem pressjoni esterna, inkluż mill-kummerċjalizzazzjoni, il-ħbieb, il-media soċjali (kummerċ soċjali, memorji, influwenzaturi, eċċ.)</p>

	<p>Kunsiderazzjonijiet ta' sostenibbiltà</p> <p>235. Infurmat li d-deċiżjonijiet finanzjarji personali għandhom impatt fuq is-soċjetà u fuq l-ambjent</p>	<p>236. Iqis kif il-kunsiderazzjonijiet ambjentali jew soċjali jista' jkollhom impatt fuq is-sitwazzjoni finanzjarja personali tal-individwu (pereż. il-kost tal-prodotti organiċi, it-tnaqqis tal-iskart, eċċ.)</p>	<p>237. Jifhem l-għanijiet tas-soċjetà relatati mas-sostenibbiltà (pereż. emissjonijiet żero netti) u l-implikazzjoni għall-ambjent ekonomiku u finanzjarju</p> <p>238. Iqis il-kunsiderazzjonijiet ambjentali, soċjali jew ta' governanza fid-deċiżjonijiet finanzjarji personali ta' dak li jkun</p>
--	--	--	--